

Dit jaar, 2005, bestaat het Genootschap Architectura et Amicitia 150 jaar. Dat wordt gevierd onder de lustrumtitel 'gedeelde passie'. De kernactiviteit van A et A, het met vrienden delen van de liefde voor architectuur, wordt in dit jaar geconfronteerd met andere passies zoals gastronomie, auto's en muziek. Hoe verrijkend zo'n confrontatie kan werken was al eerder duidelijk geworden tijdens de mUSEA-reis in 2003, waar architecten, kunsthistorici en mensen uit de museumwereld veel uit te wisselen hadden.

De eerste 135 jaar van het bestaan van ons Genootschap is vastgelegd in het boek 'Genootschap A et A 1855-1990', dat in 1992 uitkwam na een voorbereiding die meer dan 10 jaar in beslag nam. De aanvullende geschiedenis van A et A is in een drietal maanden tot stand gebracht. Een knappe prestatie van de auteur, de vormgever en iedereen die hen hierbij met raad en daad hebben bijgestaan. Dank ook aan de architect Arno Nicolaï, die ons na zijn dood in 1995 een legaat naliet waarmee wij deze publicatie konden financieren.

U kunt deze uitgave natuurlijk op zichzelf lezen, maar wellicht nodigt het ook uit om het vorige boek weer eens open te slaan, waar de nieuwe Appendix als omslag omheen past en de inhoud als laatste katern kan worden ingevoegd.

Het boek over 1855-1990 is door veel mensen met plezier gelezen en heeft ook onverwachte gevolgen gehad. Zo laat de roman 'Publieke werken' van Thomas Rosenboom, die in 1999 verscheen, A et A in de literatuur herleven. De onfortuinlijke vioolbouwer Vedder bewoont een pandje op de nieuwbouwlocatie van het Victoriahotel tegenover het Centraal Station in Amsterdam en stuurt onder het pseudoniem Veritas ingezonden brieven naar de krant waarin hij allerlei toestanden bekritiseert. Rosenboom beschrijft zeer beeldend hoe Vedder door de beslagen ruiten een bijeenkomst van Architectura bespiedt, die eind 19e eeuw in de biljartzaal van het American Hotel op het Leidscheplein wordt gehouden. Wat zou Vedder er graag bij gehoord hebben...

Het kan haast niet anders of de schrijver heeft 'A et A 1855-1990' als bron bestudeerd en als inspiratie laten dienen.

Het lijkt paradoxaal dat in deze tijd, waarin informatie en communicatie over architectuur en reizen voor iedereen simpel toegankelijk zijn, het Genootschap A et A meer leden heeft dan ooit. Na honderdvijftig jaar is de combinatie van architectuur en vriendschap kennelijk nog steeds een ijzersterke. Ik hoop dat deze Appendix bij die roemruchte geschiedenis van A et A u leesplezier en inspiratie mag bieden.

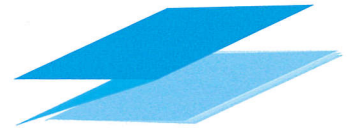
Wijnand Looise

Voorzitter van de Lustrumcommissie 150 jaar A et A

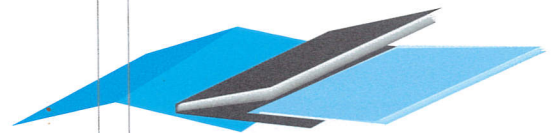

Genootschap Architectura et Amicitia 1991-2005

Dit Appendix vormt een aanvulling op het boek 'Genootschap Architectura et Amicitia 1855-1990', geschreven door Jeroen Schilt en Jouke van der Werf dat in 1992 verscheen. Wie dat boek in de kast heeft staan, kan het eruit nemen, deze publicatie als een stofomslag daar omheen vouwen en het daarmee geactualiseerde boek terugzetten, liefst na kennis genomen te hebben van de inhoud.

Brochure.

Eerst rillijnen voor rug en buitenkanten van de platten (dubbele ril) omvouden. Daarna achterplat onder nieuwe katern schuiven.

Omslag om rug leggen en flap om voorplat vouwen.

Genootschap Architectura et Amicitia 1991-2005

Genootschap Architectura et Amicitia 1982-1990

Genootschap Architectura et Amicitia 1970-1981

Genootschap Architectura et Amicitia 1960-1969

Genootschap Architectura et Amicitia 1941-1959

Genootschap Architectura et Amicitia 1918-1940

Genootschap Architectura et Amicitia 1908-1917

Genootschap Architectura et Amicitia 1893-1907

Genootschap Architectura et Amicitia 1882-1892

Genootschap Architectura et Amicitia 1855-1881

In 1992 verschijnt bij Uitgeverij 010 het standaardwerk van Jeroen Schilt en Jouke van der Werf: 'Genootschap Architectura et Amicitia 1855-1990.' Nu, in 2005, heeft A et A de respectabele leeftijd van 150 jaar bereikt en verschijnt deze 'Appendix 1991-2005' als aanvulling en actualisering op dat gedenkboek.

Architectuurhistorici als zij zijn, onderscheiden Schilt en Van der Werf in hun boek negen periodes met ieder hun eigen kenmerk in de dan 135-jarige geschiedenis van A et A. Ontwikkelingen binnen de vereniging, zoals het uitzetten van een nieuwe koers, bepalen soms de grenzen van die tijdperken maar ook de buitenwereld heeft zijn invloed: de vijfde en middelste periode is betekenisvol gedateerd met: '1918-1940', het interbellum.

De auteurs constateren bij het afsluiten van het tijdvak 1982-1990 dat daarvan wel de aanvang met redenen omkleed kan worden, maar dat het eindpunt van het onderzoek niet meer dan een willekeurige momentopname is en dat het jaar 1992, waarin het boek verschijnt 'in de verste verte geen jubileumjaar is; althans niet voor A et A.' Dat is het jaar 2005 wel degelijk: het jaar van ons dertigste lustrum.

Daarmee is het verschijnen van dit Appendix 1991-2005 wel verklaard, maar ontbreekt het dit keer aan een historisch motief voor de afbakening aan beide kanten. Ook nu is 2005 een willekeurig eind van een periode en het begin is even arbitrair als de afsluiting in 1990 was.

Het is daarom goed om nog even terug te gaan naar het jaar 1982, waarmee die laatste periode begon van het gedenkboek. In dat jaar treedt een geheel nieuw bestuur aan onder voorzitterschap van Pieter Bakker. De enige die uit de vorige ploeg overblijft, is Dorien Boasson die in september 1980 als eerste vrouw in het bestuur komt, 85 jaar nadat in 1897 Cato E. Grantke het eerste vrouwelijk lid van A et A werd.

Het voorgaande decennium, de jaren 70, hadden zich vooral gekenmerkt door aandacht voor de stadsvernieuwing. Forumnummer 4 van jaargang XXIII: 'Planning with People, Advocacy in East Harlem' was daar een exponent van. In de jaren 80 zal het weer over architectuur gaan en daarin heeft A et A de wind mee.

Achter elkaar ontstaan er in dit decennium instellingen als Het Nederlands Architectuurinstituut in Rotterdam, als reactie daarop het Amsterdamse ARCAM en in navolging daarvan door het hele land lokale architectuurplatforms. Ook komen het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst en het Stimuleringsfonds voor

Architectuur tot stand, om er maar een paar te noemen. De overheid in al zijn geledingen speelt daar een belangrijke rol in met nota's als 'Ruimte voor architectuur'.

Kortom, het architectuurklimaat in Nederland ontwikkelt zich gunstig, iets dat tot buiten de landsgrenzen opvalt.

Tegelijkertijd vindt er aan het eind van de 20ste eeuw op grote schaal een afbraak plaats van wat in 1901 zo hoopvol begon met het aannemen van de Woningwet. Na het 'laissez-faire' van de 19de eeuw ging de overheid zich actief bemoeien met het bouwen en wonen. Nederland zou er nu totaal anders hebben uitgezien als dat toen niet gebeurd was.

Zo eenduidig als het begin van dit tijdperk valt aan te geven, met de parlementaire goedkeuring van de wet in 1901, zo lastig is het om aan te geven wanneer het doek viel. Het is als in de bouw zelf: een eerste paal is een ondubbelzinnig vast te stellen moment om te vieren en later te herdenken aan de hand van een ingemetselde gevelsteen met een datum erop.

Het verval is daarentegen een langdurig proces waarvan niemand het begin kan aanwijzen. Aan het eind van z'n bestaan gaat het gebouw gebreken vertonen, alles bladdert af en begint te scheuren, de laatste latei begeeft het en de zwaartekracht trekt alles naar zich toe. Dan is het voorgoed voorbij. Het kan jaren duren en is dan onherroepelijk.

Precies zo is het gegaan met de 'Eeuw van de Volkshuisvesting.' Na in het jaar daarvoor aangenomen te zijn, treedt de woningwet op 1 augustus 1902 in werking. De overheid neemt een actieve rol in het bouwproces op zich, het particulier initiatief bundelt zich in woningcorporaties en iedereen gaat aan de slag. Gerenommeerde architecten als Berlage en De Bazel geven bezielde hun beste krachten aan het ontwerpen van het nieuwe Nederlandse fenomeen: 'de woningwetwoning.' De productie van deze woningen zal het grootste deel van de twintigste eeuw de motor van de bouwnijverheid vormen.

Tot het, ergens in de jaren negentig afgelopen is. Niemand heeft ergens een stekker uitgetrokken, de woningwet is nog steeds van kracht, maar het hele bouwwerk is ter ziele.

Wat heeft dit alles met 'Architectura et Amicitia' te maken?

Het Genootschap ontstond in Amsterdam halverwege de 19de eeuw toen er nog weinig vooruitzicht was op

wat daar even later de 'Tweede Gouden Eeuw' zou gaan worden. Daarna ontwikkelde A et A zich tot een landelijk gezelschap van collega's en in het vak geïnteresseerden waarin op alle mogelijke manieren vorm werd gegeven aan het discours dat voorafgaat aan het bouwen zelf, dat hele proces begeleidt en vooral in alle hevigheid losbarst als er eenmaal wat staat.

Wat na de oprichting begint met het laten circuleren van een leesportefeuille, leidt al gauw tot het uitgeven van eigen publicaties onder de meest uiteenlopende namen en in alle formaten die de drukpers kan voortbrengen. Het tijdschrift 'Wendingen' (1918-1932) heeft voor de Tweede Wereldoorlog grote invloed op het architectuurdebat, aangevuld door '8 en Opbouw' (1932-1943), een uitgave van de nieuw-zakelijke architecten van de Amsterdamse 'architectenkern de 8' en de Rotterdamse vereniging 'Opbouw'. Deze aanhangers van het Nieuwe Bouwen, die zich voor de oorlog afzijdig hielden van A et A omdat 'Wendingen' toch wel erg van de Amsterdamse School was, worden na 1945 in groten getale lid van het Genootschap. Het debat wordt er alleen maar door verrijkt.

Natuurlijk moeten we onszelf niet wijs maken dat de wereld er anders uit zou zien als A et A er die 150 jaar niet geweest was. Daarvoor geldt echter het zelfde als wat voor de invloed van architectuur kan worden aangevoerd: op zich is die niet in staat om de samenleving te verbeteren en toch maakt het verschil. Of om Max Ernst te parafaseren, die het had over kunstenaars: 'Uit en op zichzelf kunnen architecten de wereld niet redden. Ze kunnen het hooguit de moeite waard maken om dat te doen.'

Dit appendix doet verslag van dat streven over de afgelopen 15 jaar, precies 10 procent van de eerbiedwaardige leeftijd van 150 jaar A et A. Als aanvulling op het gedenkboek van 1992 completeert het onze eigen geschiedenis.

We stelden vast dat deze periode 1991-2005 geen echt markant begin kent en, naar het zich laat aanzien, ook niet het eind van een duidelijk omschreven tijdperk bepaalt. Toch valt er over die 15 jaar in zijn algemeenheid wel wat te zeggen, met name hoe de ontwikkelingen om ons heen het verenigingsleven hebben beïnvloed.

Neem de communicatiemiddelen. Je zou het tijdperk 1991-2005 kunnen definiëren als de periode waarin we met z'n allen de fax hebben zien komen en intussen alweer zagen vertrekken, de richting op van de telex, het telegram en de postduif.

Het is ook niet gewaagd om te veronderstellen dat AetA-leden samen in deze afgelopen 15 jaar meer excursiekilometers hebben afgelegd dan in de 135 jaar daarvoor en dan hebben we het nog niet eens over reizen die iedereen daarbuiten op eigen houtje maakte.

Halverwege dit tijdperk deed de mobiele telefoon zijn intrede. Het werk gaat dus gewoon door, we kunnen steeds beter het thuisfront en de fiscus uitleggen waarom we zo nodig op reis moesten.

Hoe zal zich dat in de toekomst gaan ontwikkelen?

De lustrumcommissie draagt het volgende perspectief aan. Het thema van ons 150-jarig bestaan is 'gedeelde passie.' Die gemeenschappelijke fascinatie uit zich in combinaties van architectuur met auto's, gastronomie en muziek waarmee we dit lustrumjaar vieren. Maar het ging om architectuur en vriendschap. Dat gaat de volgende kant op.

In de komende 15 jaar komt de wereldarchitectuur goed gedocumenteerd op Internet te staan, gecombineerd met een Global Positioning System, waardoor je via je mobieltje snel alle relevante informatie over belangwekkende gebouwen in je directe omgeving kan opvragen, waar je ook op dat moment bent. Via A et A ben je onderdeel van een netwerk dat desgewenst op korte termijn een 'flash mob' kan mobiliseren, mocht je behoefte hebben aan gelijkgestemden.

Op de fiets, met skeelers, in een kano of gewoon lopend ben je even onderdeel van een tijdelijk gezelschap met een gemeenschappelijke interesse. Dat heet misschien nog wel steeds een genootschap, maar waarom zou je zoiets nog een naam geven.

Dan komt er plotseling iets dat anders niet ontstaan zou zijn: het moment dat vrijblijvendheid overgaat in vriendschap.

Een oogopslag, daarna die glimlach en even later de schouderklop. De volgende keer vast een omhelzing. De passie die je moet delen om hem samen te laten ontstaan en van te genieten.

Amicitia, kortom.

Friso Broeksma

Bestuur
voorzitter: Moshé Zwarts
vice-voorzitter: Maarten Grasveld
secretaris: Marion Pothoff
penningmeester: Christof Schwenke
leden: Annette de Koning, Jelle de Boer,
Jan van Iersel

Leden
265 leden

1991

Excursies

27.01 Amsterdam

Nieuwjaarsbijeenkomst in het Turmac-gebouw van Hein Salomonson, mede ter gelegenheid van diens 80ste verjaardag. Salomonson blikt terug op zijn loopbaan en leidt het gezelschap rond door het nog steeds gave gebouw en langs de Stuyvesant-kunstcollectie.

01.03 Leiden

In het kader van het initiatief A et A-café is er op vrijdag 1 maart in 'De Burcht' een bijeenkomst waarin Annette de Koning, Moshé Zwarts, Maarten Grasveld en Jan van Iersel ieder een naar hun idee 'hot item' van de Amerikaanse reis van het vorig jaar onder loep nemen met daarop aansluitend een discussie onder leiding van Jelle de Boer.

25.05 Zandvoort/Haarlem

Jaarvergadering in het circusgebouw van Sjoerd Soeters die in de bioscoopzaal een toelichting geeft op zijn ontwerp. Lunch in de watertoren van Zandvoort en daarna een rondrit door Haarlem onder leiding van Thijs Asselbergs.

10-13.10 Maastricht en omstreken

De organisatie ligt in de handen van drie kersverse A et A-leden: Hans de Moor, Gerard Comello en Cees Brandjes. Het thema is: 'Euregio in ontwikkeling' en het reisdoel is het drielandenpunt. Vertrekpunt is het onlangs opgeleverde hoogste punt van Nederland, het nieuwe gebouw van de Nationale Nederlanden van Abe Bonnema in Rotterdam. Daarna naar het klooster van Dom van der Laan, een toelichting van Jo Coenen over zijn plannen voor het Sphinx-terrein en een bezoek aan het Museuminsel Hombroich.

Publicaties

Forum

De redactie-Apon die in 1990 vier nummers het licht heeft doen zien, blijft aan voor de volgende jaargang XXXV en weet in 1991 drie nummers uit te brengen: twee monografieën over de architect Dirk Roosenburg en Gunnar Daan en een nummer over 'De periferie van de stad'.

A et A 111

Al vanaf 1982 wordt er gewerkt aan een gedenkboek. In eerste instantie waren de gedachten uitgegaan naar een facsimile-uitgave van Wendingen en Forum en eventueel een tentoonstelling over de geschiedenis van A et A. Het idee van een heruitgave van de tijdschriften wordt verlaten en in 1983 wordt de eerste poging gedaan om de universiteiten van Amsterdam en Utrecht te bewegen aan een onderzoek naar de geschiedenis van A et A mee te werken. In 1985, als er nog steeds gedacht wordt dat de oprichting van de vereniging in 1881 heeft plaats gehad, wordt de commissie A et A 111 in het leven geroepen, om er op die manier voor te zorgen dat het werk wordt afgemaakt. In 1987 mislukt door geldgebrek de opzet om een onderzoek aan de Universiteit van Utrecht te starten en besluit A et A het zelf te doen. In 1988 gaat Jeroen Schilt aan het werk, later bijgestaan Jouke van der Werf, Suzanne Mulder, D'Laine Camp en Thea van der Klei. De uitgave zal worden verzorgd door Uitgeverij 010. Er zijn twee subsidies aangevraagd, een bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg voor het onderzoek en een bij het ministerie van WVC voor de publicatie van het boek.

In de loop van 1991 wordt duidelijk dat die subsidies er ook komen en dat dus het jubileumboek volgend jaar kan verschijnen.

Peter Loerakker (1959-1991) met een maquette van zijn ontwerp 'A 82' voor De Fantasia in Almere, het resultaat van de prijsvraag 'Ongewoon wonen' van 1982.

foto anoniem

Na de grote excursie van 1990 naar de Westkust van de Verenigde Staten, met 45 deelnemers, is 1991 op reisgebied een rustig jaar. De excursie naar het drielandenpunt bij Maastricht met een uitstapje naar Museuminsel Hombroich is het verst dat A et A buiten de grenzen komt. 'Omdat de traditionele najaars-excursie naar het komende voorjaar is verplaatst, lijkt het aardig om de buitenlandexcursie binnen de grenzen te organiseren', laat het bestuur weten.

Ook het initiatief om regelmatig bij elkaar te komen in een telkens van locatie wisselend A et A-café, waar al enige jaren over gesproken wordt, wil maar niet echt van de grond komen. De discussiebijeenkomst in de Leidse Burcht heeft als onderwerp 'hot items' naar aanleiding van de Amerika-reis en daarmee meer het karakter van een reünie dan van een praatcafé.

In het jaarverslag komt te staan: '...Het bestuur heeft het voornemen het organiseren van dergelijke bijeenkomsten het komende jaar zeker weer op te pakken. Suggesties van leden voor mogelijke onderwerpen zijn van harte welkom.' Meestal is dat de vooraankondiging van een initiatief dat een zachte dood gaat sterven.

Gelukkig is dat niet het geval met het gedenkboek, waar ook dit jaar weer gestaag aan gewerkt wordt door Jeroen Schilt en Jouke van der Werf. Er is een begeleidingscommissie ingesteld bestaande uit Dorien Boasson, Jelle de Boer en Joost de Haan vanuit A et A en Rob de Jong en Auke van der Woud namens de subsidiegevers. In de jaarvergadering doet Jelle de Boer een oproep aan de leden om aanvullende gegevens en vooral foto's te leveren om het Amicitia-deel beter te kunnen belichten, want die ontbreken in de officiële archiefstukken.

Wat Forum betreft wordt er in 1991 in ieder geval duidelijkheid geschapen doordat de SDU het blad uit zijn fonds stoot en het geld voor de resterende uitgaven van jaargang XXXV aan A et A overmaakt. Gelukkig is er nog de administratieve ondersteuning van de Academie in Rotterdam. Nog mooier is dat de directeur van de Rotterdamse Academie, Hein van Haaren, ooit nog leiding gaf aan de Staatsdrukkerij en dus weet wat het uitgeven van een tijdschrift betekent.

Natuurlijk had een samenwerking met de Academie in Amsterdam meer voor de hand gelegen, want die was immers in 1908 ontstaan op initiatief van A et A. Kennelijk overheerst toch de vrees dat daarmee het accent wel erg op het Amsterdamse komt te liggen. Ook de samenwerking met Rotterdam komt trouwens onder vuur. De commissie-Rijnboutt brengt dit jaar advies uit over het

Nederlandse architectuuronderwijs, waar bij het voortbestaan van de Academies ter discussie wordt gesteld. Medio 1991 wordt duidelijk dat de Academies, niet alleen die van Amsterdam, maar ook van Rotterdam, Arnhem, Tilburg en Maastricht, door kunnen gaan. Daarmee is de band met Forum gereed.

Ondanks deze onzekere omstandigheden slaagt de redactie-Apon erin om dit jaar drie nummers van jaargang XXXV te publiceren. In 1990 is met het nummer over Jaap Bakema al een aanzet gegeven voor wat de komende jaren de formule van Forum zal zijn: monografieën van architecten en vormgevers. Dit jaar komen Dirk Roosenburg en Gunnar Daan aan bod.

Halverwege de jaargang verandert het blad ook nog eens van formaat en vormgeving. Van een dun A4-formaat zonder rug waar een tekst op kan, komt er nu een uitgave van 22 x 22 cm die herkenbaar in de boekenkast gezet kan worden. Dit benadrukt de inhoudelijke overgang van tijdschrift naar monografie. De vormgeving gaat over van Hard Werken in combinatie met Titus Vegter HPU naar Stephan Saaltink (T&OSM). Forum heeft intussen een rijke traditie opgebouwd op het gebied van grafische vormgeving. Iedere redactie wist wel weer een eigen ontwerper in te schakelen die vanzelfsprekend met een eigen formaat kwam, waarmee Forum in bibliotheken bekend moet zijn geworden als 'het tijdschrift dat niet viel in te binden.'

Op 14 januari overlijdt Peter Loerakker, 31 jaar oud. In 1984 trad hij toe tot een nieuwe redactie van Forum dat daarmee van de ondang werd gereed. Dat leverde twaalf nummers op: referenties, stijl, concept, techniek, omgeving, ruimte, interieur, detail, orde, bouwen, schoonheid en werk. Ben Loerakker noemt zijn zoon bij de crematie een Icarus die hij als Daedalus zag neerstorten.

Bestuur
 voorzitter: Auke Mulder
 vice-voorzitter: Maarten Grasveld
 secretaris: Marion Pothoff
 penningmeester: Peter Vermeulen
 leden: Annette de Koning, Jelle de Boer, Jan van Iersel

Leden
 272 leden

1992

Excursies

26.01 Amsterdam

Nieuwjaarsbijeenkomst in de Academie van Bouwkunst. Onder het motto 'Hoe presentabel was 1991 en wordt 1992' presenteerden de aanwezige leden elkaar hun laatste projecten zoals ze die voor het eerst aan hun opdrachtgevers hebben laten zien. Naast schetsen, tekeningen en maquettes heeft nu ook de computersimulatie zijn intrede gedaan als presentatietechniek.

28.03-02.04 Barcelona

Excursie georganiseerd door Maarten Grasveld, Jan van Iersel, Annette de Koning en Marion Pothoff. Oorspronkelijk is de bedoeling om behalve Barcelona, ook de Expo in Sevilla te bezoeken, want daar is immers het Nederlands paviljoen van Moshé Zwarts in aanbouw. Het mooiste is natuurlijk om dat te doen vooruitlopend op de officiële opening op 20 april, maar in januari blijkt dat het terrein vanaf 1 maart hermetisch zal worden afgesloten. Zelfs Moshé kan daar niet een voet tussen de deur krijgen. Daarmee blijft alleen Barcelona over als reisdoel voor de groep van maar liefst 56 deelnemers.

13.06 Den Haag

Jaarvergadering in het voorlichtingscentrum nieuwbouw ministerie VROM. Toelichting en rondleiding met Jan Hoogstad. Na een lunch in de gerestaureerde Boterwaag begeleidt Rainer Bullhorst een rondrit door Den Haag. Aanwezig: 45 leden.

24-25.10 Amsterdam en omgeving

Tweedaagse excursie in en om Amsterdam georganiseerd door Annette de Koning, Auke Mulder en Marion Pothoff. De nacht wordt, ook door een aantal Amsterdammers, doorgebracht in het American Hotel. Dat is voor ons een vertrouwde plek: het ontwerp is van Willem Kromhout, lid van A et A van 1884 tot 1940 en voorzitter van het Genootschap in 1895 en 1896. Bovendien heeft A et A hier vanaf 1884 een sociëteitsruimte gehad. De 40 deelnemers krijgen zaterdagavond om half twee aan de overkant van het Leidseplein nog een toelichting van Hans Ruysenaars en Mieke Poot over ontwerp en interieur van het Holland Casino. Verder is er aandacht voor het Oostelijk Havengebied en de plannen voor de IJ-oeveren.

Publicaties

Forum

Op 26 januari ondertekenen drie leden van het bestuur een verklaring waarin zij de intentie uitspreken om samen met de Academies van Amsterdam en Rotterdam het tijdschrift Forum uit te gaan geven. Daarvoor zal een redactieraad ingesteld worden die de uitgangspunten van de nieuwe formule voor Forum opstelt. De Academies stellen een redactie voor, ter goedkeuring van de redactieraad. In juni verschijnt het vierde nummer van jaargang XXXV, een monografie over beeldend kunstenaar Peter Struycken.

AetA 111

Op 30 juni wordt om 12 uur 's nachts aan het begin van de Dag van de Architectuur in de Koningszaal van Artis het boek 'Genootschap Architectura et Amicitia 1855-1990' gepresenteerd. Het is geschreven door Jeroen Schilt en Jouke van der Werf, vormgegeven door Haico Beukers en uitgegeven door Uitgeverij 010. Moshé Zwarts houdt een mooie speech en minister Hedy d'Ancona ontvangt uit zijn handen het eerste exemplaar.

Scheidende voorzitter Moshé Zwarts en nieuwe voorzitter Auke Mulder.

foto Zwarts & Jansma
 foto anoniem

Dorien Boasson (1946-1992), het eerste vrouwelijk bestuurslid van A et A en een van de drijvende krachten achter de wederopleving van het Genootschap begin jaren 80.

foto Zwarts & Jansma

In 1992 overlijdt Dorien Boasson. Zoals Jeroen Schilt schrijft in het gedenkboek A et A 1855-1990, was zij de grote gangmaakster achter de heropleving van het genootschap rond 1982. Zij zorgde er toen voor dat er opnieuw een ledenlijst kwam, belegde voor het eerst sinds drie jaar weer een jaarvergadering en benaderde de kunsthistorische instituten van Amsterdam en Utrecht voor een mogelijk onderzoek naar de geschiedenis van A et A.

Het zal dan nog tien jaar duren en de inspanning van velen vergen voor Moshé Zwartz het gedenkboek in 1992 op de 'Nacht van de Architectuur' aan Hedy d'Ancona, minister van Cultuur, kan aanbieden. Zwartz memoreert in zijn toespraak dat het waarschijnlijk toch alleen in Nederland zal voorkomen dat een minister op de fiets naar een feest van architecten komt. Een belangrijke motor achter de totstandkoming van het boek is Joost de Haan geweest die in 1982 het bestuur kwam versterken. Zonder hem zou dat gedenkboek niet zijn verschenen en zou waarschijnlijk ook dit Appendix met de geschiedenis van de daarop volgende 15 jaar niet het licht hebben gezien.

De Spanje-excursie in maart heeft als thema 'jonge Spaanse architectuur'. Sevilla is afgefallen als reisdoel, maar dat had ook alleen maar een toegevoegde waarde als 'sneak preview'.

Als de wereldtentoonstelling vanaf 20 april voor iedereen toegankelijk is, hoeft A et A niet meer zo nodig daar een reis naar toe te organiseren. Het alleen overgebleven Barcelona is altijd nog goed voor een recordaantal van 56 deelnemers. De laatste keer dat A et A die stad bezocht was in 1978. Sinds die tijd is er veel gebeurd op het gebied van architectuur en stedenbouw. Niet in het minst vanwege de Olympische Spelen die aan Amsterdam toen voorbij zijn gegaan.

De weekendexcursie in oktober naar Amsterdam en omstreken is vooral gewijd aan de grootstedelijke ontwikkelingen langs de IJ-oeveren en het Oostelijk Havengebied. In de reisgids is een profetisch artikel van Geert Mak opgenomen, waarin hij alle plannenmakerij terzijde schuift als 'de loop van een dronken matroos'. Kern van zijn betoog is dat volgende generaties het huidige stadsbestuur dankbaar zullen zijn als de laatste 'reserve-ruimte' rondom het Centraal Station leeg blijft. Dan moet er wel een streep door de plannen die dit weekend juist met veel verve worden gepresenteerd door Maurits Klaren en Rients Dijkstra.

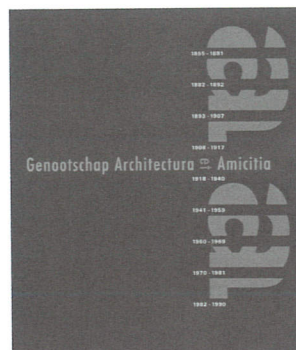
De Amsterdamse omstreken bestaan voornamelijk uit Amersfoort, waar op zaterdag twee projecten van Ben van Berkel worden bezocht.

Nadat medio 1991 was besloten om Forum in eigen beheer uit te geven, duurde het toch langer dan de redactie Apon had verwacht om orde op zaken te stellen. Als in 1992 alles organisatorisch onder controle is, wil de redactie ook de jaargang XXXVI nog verzorgen en proberen in dat jaar de achterstand in te lopen. In november komen bestuur en redactie bij elkaar om onder deskundige leiding afspraken te maken over de relatie tussen Forum en AetA.

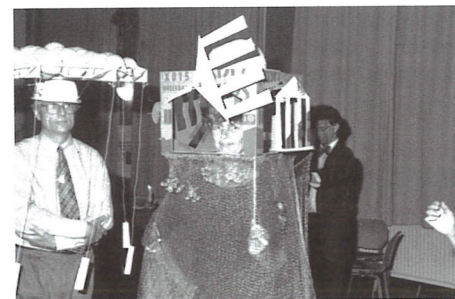
De redactie blijkt huiverig om iets in te leveren van het in de loop der tijd gegroeid autonoom functioneren. Het bestuur daarentegen wenst Forum terug te winnen als instrument van de vereniging, om het blad een rol te kunnen laten spelen bij het inhoud geven aan haar doelstellingen.

Voor 1993 is in elk geval subsidie toegezegd door het ministerie van WVC, waardoor met aanvullende sponsoring en een organisatorische bijdrage van de Academie van Rotterdam het voortbestaan van Forum tot eind van dat jaar is gegarandeerd. Op 1 oktober 1992 ondertekenen Peter Vermeulen, namens A et A, en Hein van Haaren, directeur van de Rotterdamse Academie, een overeenkomst om een en ander vast te leggen.

In juni verschijnt het laatste nummer van jaargang XXXV, de monografie over beeldend kunstenaar Peter Struycken. Jaargang XXXVI zal gaan bestaan, net als de vorige, uit monografieën van architecten en vormgevers. In november komt het eerste nummer uit dat is gewijd aan Raoul Bunschoten.

Omslag jubileumboek A et A 1855-1990 geschreven door Jeroen Schilt en Jouke van der Werf, vormgegeven door Haico Beukers en uitgegeven bij Uitgeverij 010, Rotterdam.

Beelden van het feest op 30 juni in de Koningszaal van Artis, waar Moshé Zwartz het gedenkboek uitreikt aan Hedy d'Ancona, minister van Cultuur. Als voorzitter van dit verkleedfeest is Moshé uitgedost als het Nederlandse paviljoen dat Zwartz & Jansma ontwierpen voor de wereldtentoonstelling in Sevilla.

foto Anita Huisman

Bestuur

voorzitter: Auke Mulder
vice-voorzitter: Maarten Grasveld
secretaris: Marion Pothoff
penningmeester: Peter Vermeulen
leden: Gerard Comello, Jan van Iersel, Rein Jansma, Katie Tedder

Leden

291 leden

1993

Excursies

19/21.03 Terschelling

Met als thema 'drie generaties landschapsarchitecten' (Mien Ruys, Hubert de Boer en Adriaan Geuze) organiseren Auke Mulder en Peter Vermeulen een driedaagse schetsexcursie naar dit waddeneiland. De opgave is om in schets en maquette één of meer van de volgende gebouwen in het landschap te plaatsen: de villa Rotonda van Palladio, de villa Savoye van Le Corbusier, het Sonsbeekpaviljoen van Rietveld en de openluchtschool van Duiker.

15.05 Rotterdam

Jaarvergadering in de VIP-room van de Kunsthal. In de jaarvergadering komen uitgebreid de toekomst van A et A in het algemeen en Forum in het bijzonder aan de orde. Aansluitend een wandeling door het Museumpark naar het NAI en een rondleiding door het gebouw. Lunch in Café-restaurant DOMUS Artis in de Kunsthal en busrit door Rotterdam o.l.v. Jaap Voor In't Holt.

18.06 Amsterdam

Middagexcursie georganiseerd door Auke Mulder en Katie Tedder naar het KNSM-eiland. Na een inleidend verhaal van DRO en de betrokken architecten bezoeken de ongeveer 50 deelnemers de gebouwen van Kollhoff, de gebroeders Wintermans en Villanova architecten.

24/09 Den Haag

Middagexcursie naar het woningbouwfestival aan de Dedemsvaartweg, georganiseerd door Katie Tedder en Peter Vermeulen.

05/13.06 Finland/St-Petersburg

Excursie georganiseerd door Marja Straver, Jelle de Boer en Maarten Grasveld. Aantal deelnemers: 53. Verslagen van Renée Wijnen en Lodewijk Baljon en foto's van Hans van Olphen in het eerste nummer van Plakkaat, december 1993.

Publicaties

Forum

Dit jaar verschijnen de laatste nummers van jaargang XXXVI: in maart een monografie over Frans van Gool en in augustus een dubbelnummer over Jan Frederik Staal. Ter gelegenheid van het verschijnen van deze laatste publicatie vindt er op 10 september een bijeenkomst in de Rotterdamse Beurs plaats met Tijdens de jaarvergadering op 15 mei vindt er een uitgebreide discussie plaats over de toekomst van Forum. Er wordt een redactie gezocht voor de komende vier jaargangen, suggesties zijn welkom.

Plakkaat

In december verschijnt het eerste Plakkaat, in het logo aangeduid als PLAKKAetAT, het actualiteitsvlogschrift op A3-formaat van A et A. Dit maakt een eind aan het dilemma of Forum ook dienst zou moeten doen als mededelingblad van het Genootschap. De redactie wordt gevormd door Gerard Comello, Katie Tedder en Peter Vermeulen. Het streven is om per jaar minimaal twee nummers te laten verschijnen.

Op de jaarvergadering in mei komt aan de orde dat de vereniging in het afgelopen jaar een verlies van f 20.000 heeft geleden, veroorzaakt door een bijdrage aan het jubileumboek en daarboven nog eens f 7.000 kwijt is aan het feest bij de uitreiking van het boek. De vergadering is het eens met de conclusie van de financiële commissie dat dit verlies, gezien het prachtige resultaat, acceptabel is.

Nu het verleden op zo'n overzichtelijke manier is vastgelegd, wil het bestuur van de leden weten waar het in de toekomst met A et A naar toe moet. Auke Mulder werpt de vraag op wat de rol van het Genootschap zou moeten zijn. Moet je de vereniging zien als een reisbureau? Als uitgever? Of, zoals soms in het verleden duidelijker was dan nu, als een soort geweten van de architectuur? Denk hierbij bijvoorbeeld aan de in het gedenkbok genoemde 'Doornse leer-gangen', de studiebijeenkomsten die in 1941 begonnen en na de bevrijding werden voortgezet als ontmoeting van architecten van verschillende richtingen om zich te bezinnen op hun culturele taak en verantwoordelijkheid.

Uit de vergadering komen, zoals te verwachten, verschillende geluiden. De kern daarvan is wel dat de tijd van de grote ideologieën voorbij is. In deze pragmatische tijd moet je misschien dicht bij de grond blijven en vooral putten uit het eigen werk van de leden, om dat te bezoeken, ter discussie te stellen en te publiceren.

Het bestuur concludeert dat het gaat proberen om met méér mensen méér activiteiten te organiseren. De verschijning van het eerste nummer van Plakkaat in december vormt daar een aanzet toe, ook al bestaat de redactie weer uit drie bestuursleden.

Het schetsweekend in het voorjaar blijkt een inspirerend voorbeeld. Het tijdstip is bepaald door het begin van de lente op 20 maart, 14.41 GMT en de plek is in de oneindige ruimte op de grens van (ei)land en water: op Terschelling met uitzicht op het wad. Drie generaties landschapsarchitecten geven hun visie: Mien Ruys in haar tuinen in Dedemsvaart, het resultaat van 70 jaar werk, Hubert de Boer op weg naar de oversteek naar Terschelling en Adriaan Geuze in de jeugdherberg op het eiland, waar geloogd zal worden. Zaterdag wordt er gewerkt aan de opgave: het plaatsen van een of meer klassiekers – de villa Rotonda van Palladio, villa Savoye van Le Corbusier, het Rietveldpaviljoen en de Openluchtschool van Duiker – in het landschap tussen Dedemsvaart en Harlingen dat de vorige dag verkend is. 's Avonds is de presentatie en op zondag maakt het gezelschap een fietstocht over het eiland.

Het lijkt de ideale combinatie tussen passief en actief bezig zijn met (land-schaps)architectuur en daarnaast genieten van Amicitia. Het bestuur neemt zich dan ook voor om voor volgend jaar een schetsweekend in Zeewolde te organiseren.

De jaarvergadering besluit om f 3.000 uit te trekken voor het uitgeven van nieuwsbrieven als middel om verenigingsactiviteiten aan de orde te stellen naast het tijdschrift Forum. Dat wordt daarmee verlost van die taak.

Op 10 september wordt in de Beurs van Rotterdam het dubbelnummer over J.F. Staal gepresenteerd. Daarmee is jaargang XXXVI na twee jaar afgerond. Inhoudelijk sluit de formule van monografieën over architecten naadloos aan op het eind van de ideologieën, zoals die in de jaarvergadering wordt gesignaleerd. In het verleden is dat ook wel gebeurd, maar de twee nummers over Duiker van jaargang XXII door Jelle Jelles en Cees Albers hadden toch vooral het karakter van een manifest tot behoud van Zonnestraal.

Het eerste nummer van jaargang XXXVII verschijnt in november en gaat over 'Het Hollandse landschap als kunstwerk.' De bedoeling is om aandacht te vragen voor stedenbouw en landschap en om daarmee de activiteiten van A et A zoals het schetsweekend op Terschelling van vorig jaar te ondersteunen.

Bestuur

voorzitter: Auke Mulder
vice-voorzitter: Jan van Iersel
secretaris: Marion Pothoff
penningmeester: Peter Vermeulen
leden: Gerard Comello (Forum), Rein Jansma,
Katie Tedder

Leden
269 leden

1994

Excursies

04.06 Breda/Tilburg

Jaarvergadering in bibliotheek 'De Nieuwe Veste' van Herman Hertzberger in Breda. Na de vergadering leidt Hertzberger het gezelschap rond. Daarna naar de artotheek, uitbreiding van museum 'De Beyerd' van Hans van Heeswijk. Na de lunch per bus naar Tilburg om het kantoorgebouw Haans van Jo Coenen en een park van bureau B&B te bekijken. Afsluiting in museum 'De Pont' van Benthem Crowel. Organisatie: Gerard Comello en Marion Pothoff.

15.10 Lille

Eendagsexcursie georganiseerd door Katie Tedder naar het nieuwe knooppunt Eurallille met gebouwen van Jean Marie Duthilleul, Christian de Portzamparc, Claude Vasconi, Jean Nouvel en Rem Koolhaas.

29.10-13.11 India

Reis naar Noord-India georganiseerd door Jan van Iersel, Subash Taneja en Rugier Timmer. Aan het begin veel Indiase architectuur in Delhi, Agra, Fatehpur Sikri en Jaipur, daarna westerse invloeden van Kahn in Ahmedabad en Le Corbusier in Chandigarh.

Publicaties

Forum

De redactie-Apon zal nog twee nummers uitgeven ter afronding van jaargang XXXVII: een monografie over Dirix en Van Wylick die verschijnt in juni en een laatste dubbelnummer over Wijdeveld dat pas in januari 1995 zal uitkomen.

Begin van het jaar wordt er een nieuwe redactie geformeerd bestaande uit Jos van Eldonk, Winy Maas, Lars Spuybroek, Mariëtte van Stralen, Bart Lootsma en Jurjen Zeinstra. Zij zullen de jaargangen XXXVIII en XXXIX verzorgen. Gerard Comello zit namens het bestuur in de redactie om zicht te houden op en support te verlenen in de financieel/organisatorische kant van het uitgeven van het tijdschrift.

Anders dan bij de voorgaande serie met biografieën is er nu voor gekozen om per nummer een thema te behandelen dat in ruimere dan alleen architectonische zin zal worden uitgewerkt. Als thema's voor de jaargang XXXVIII zijn gekozen: Data Scape, Comfort, Openbaar en Woorden. Naast de redactie zijn per thema één of meer gastschrijvers gevraagd om een bijdrage te leveren. Tekst en beeld zullen in de vormgeving vervlochten worden, zodanig dat het beeld niet alleen de vorm van illustratie heeft. De redactie is van plan om deze vier nummers in snelle opeenvolging, aan het eind van dit jaar en het begin van volgend jaar uit te brengen om daarmee de huidige achterstand in de jaargangen in te lopen.

Dit alles wordt aangekondigd in de jaarvergadering van juni. In september blijkt al dat het dubbelnummer over Wijdeveld vertraging oploopt. De nieuwe redactie die daarna aantreedt slaagt er niet in om vóór het eind van het jaar een nummer te laten verschijnen.

Plakkaat

In mei verschijnt Plakkaat met de stukken voor de jaarvergadering in Breda, waarvan secretaris Marion Pothoff verslag doet in het nummer van augustus. Katie Tedder en Peter Vermeulen geven hun impressie van de rondleiding van Herman Hertzberger door zijn bibliotheek en de excursie daarna naar Tilburg.

Het septembernummer is in z'n geheel gewijd aan de excursie Eurallille op 25 oktober.

Op de jaarvergadering in juni is opnieuw de toekomst van A et A aan de orde. Wat is er terecht gekomen van het bestuursvoornemen om met méér mensen méér activiteiten te organiseren?

In zijn toelichting op dit agendapunt constateert het bestuur dat een jaar sneller voorbij is dan je denkt. Er was wellicht eerder een teveel aan activiteiten dan te weinig, gezien het niet doorgaan van een voorgenomen minitrip naar Antwerpen en een matig bezochte presentatie van het Forum-nummer over Staal in Rotterdam.

Wel bestaat de indruk dat de werkdruk, samenhangend met het bestuurslidmaatschap is toegenomen, ondanks aanbiedingen van leden om daarbij de helpende hand te bieden.

Op 30 januari wordt er een discussie-middag gehouden in het NAI met als thema: de internationalisering van de architectuur en architectenkeuze. Ook dit is een aanzet om A et A een rol te laten spelen in het architectuurdebat. Directe aanleiding was de opdracht die Michael Graves in Den Haag kreeg, waarover in architectenkringen nogal wat commotie is ontstaan.

Toch is het niet de bedoeling om te praten over opdrachten aan buitenlandse architecten, maar over de eigen vaderlandse culturele instelling, die er op papier goed uitziet, maar in de praktijk zuinig en benepen uitpakt, zoals in de inleidende stukken staat.

De discussie wordt ingeleid door Wim Crowel, Bram Kempers en Maarten Mourik die alle drie vanuit hun eigen invalshoek kritiek uiten op het primaat van de geldmiddelen in de huidige architectuurpraktijk, het gebrekkige mecenaat van de overheid en een algemeen gebrek aan cultuurbeleid. Het debat daarna wordt nogal overheerst door een woordenwisseling tussen de rijksbouwmeester Kees Rijnboutt en de voorzitter van de BNA Carel Weeber.

In het voorjaar wordt er een stedebouwkundige studiedag in Zeewolde georganiseerd, als voortzetting van het schetsweekend op Terschelling een jaar terug. Begeleiders zullen dit keer Ashok Bhalotra en Teun Koolhaas zijn. Op het laatste moment gaat de bijeenkomst niet door omdat een paar belangrijke deelnemers verhinderd zijn. In het najaar wordt een nieuwe poging ondernomen. In de hoop meer belangstelling te trekken wordt het onderwerp van studie naar Rotterdam verplaatst en is Kees Christiaanse gevraagd als derde begeleider. Desondanks is opnieuw de belangstelling te gering om de dag door te laten gaan.

De voorgenomen India-reis roept enige discussie op. Een oproep om te peilen hoe groot de belangstelling is om mee te gaan is zo overweldigend dat in

eerste instantie het besluit wordt genomen om, in afwijking van de gebruikelijke praktijk, partners van deelneming uit te sluiten. De reisleiding signaleert ook een breuk met de A et A-traditie om op reis de nadruk vooral op de hedendaagse architectuur te leggen. Die heeft in India wel zware concurrentie van alles wat daar in de loop der eeuwen is gebouwd.

In de jaarvergadering staat een ingezonden brief van Moshé Swartz over de India-reis op de agenda. Hij stelt zowel de beperking van het aantal deelnemers aan de orde als de keuze van het reisdoel. De reisleiding zit intussen met het probleem dat nu het voornemen is om partners uit te sluiten van deelname, de belangstelling al weer flink gedaald is. Wat betreft het doel van de excursie stelt Swartz dat het gericht moet zijn op hedendaagse architectuurprojecten waar je als individu niet of moeilijk zelf komt. De te bezoeken projecten in India zijn grotendeels oud en publiekelijk toegankelijk. Als je daarin geïnteresseerd bent, kun je daar net zo goed zelf naar toe reizen.

Het is overigens voor het eerst in de geschiedenis van het Genootschap dat er in één jaar twee buitenlandse excursies plaats vinden: naar Frankrijk en India. De India-reis (uiteindelijk mét partners) heeft uiteindelijk, dank zij het werk van Le Corbusier, Louis Kahn en de door hen geïnspireerde Indiase collega's toch nog een behoorlijk eigentijdse component.

Bestuur
voorzitter: Rein Jansma
vice-voorzitter: Katie Tedder
secretaris: Marion Pothoff
penningmeester: Peter Vermeulen
leden: Gerard Comello (Forum), Ton van Namen,
Wolter van Proosdij

Leden
275 leden

1995

Excursies

12.02 Leeuwarden

Nieuwjaarsbijeenkomst georganiseerd door Katie Tedder en Peter Vermeulen. Lunch op het bureau van Chris Vegter en daarna onder zijn leiding een architectuurronde door de stad terwijl een ander deel van het gezelschap Mozart en Brahms beluistert in De Harmonie van Frits van Dongen.

20-23.04 Parijs

'April in Paris' georganiseerd door Rein Jansma, Ton van Namen en Lodewijk Beljon. Per bus naar Lille, met bezoek aan projecten van Jean Nouvel en Rem Koolhaas. In Parijs staan gebouwen van Gehry, Perrault, Chemetov, Nouvel, Le Corbusier en Chareau op het programma. De terugweg gaat langs projecten van Portzamparc in Noord-Parijs en het Musée de la Grande Guerre in Péronne van Ciriani.

12.05 Den Haag

Bezoek aan het zojuist opgeleverde stadhuis van Richard Meier, georganiseerd door Peter Vermeulen.

24.06 Maastricht

Jaarvergadering in de Rijksacademie voor Beeldende Kunst van Wiel Arets. Daarna bezichtiging van woningbouw van Charles Vandenhove, Wiel Arets, Mecanoo en Boosten, de rechtbank van Passchier, het klooster van Rein van Wyllick en de Kamer van Koophandel van Jo Coenen. Organisatie: Cees Brandjes in samenwerking met Guus Baneke.

21-27.09 Noord-Zwitserland

Georganiseerd door Evy Augusteijn, Gerard Comello, Annelot Haag en Johan Schepers. In Zürich bezoek aan werken uit de bloeiperiode van het Zwitserse Nieuwe Bouwen met werken van Alfred Roth, Marcel Breuer, Werner Moser, Jacques Schader, de 'local hero' Theo Hotz en het Maison de 'l'Homme van Le Corbusier. Daarna door naar Luzern en Bern, langs projecten van Atelier 5. De laatste dagen in Basel zijn vooral gewijd aan het werk van Herzog & De Meuron. In de directe omgeving van Basel bezoek aan Weil am Rhein en Birsfelden voor de architectuur in opdracht van Vitra: Frank Gehry, Tadao Ando, Zaha Hadid, Nicolas Grimshaw en Alvaro Siza. 28 deelnemers.

Publicaties

Forum

In januari verschijnt het dubbelnummer over de landhuizen van Wijdeveld, de laatste uitgave van de redactie-Apon.

In mei komt het eerste nummer van jaargang XXXVIII uit, een dubbelnummer over 'Comfort'. Als redactie treden op Roelof Mulder (die ook de vormgeving verzorgt), Winy Maas, Wim Nijenhuis, Lars Spuybroek, Jurjen Zeinstra, terzijde gestaan door Jos van Eldonk, Bart Lootsma, Mariëtte van Stralen en Cassandra Wilkins. De laatste vier treden na verschijning van het nummer af. Gerard Comello is namens A et A de uitgever, de Rotterdamse Academie doet de administratie en Beta-press de distributie. Het volgende nummer 'Het publieke - de ruimte van de openbaring', nummer 3 van deze jaargang, zou in december moeten verschijnen, maar dat lukt niet. Esther Agricola is intussen tot de redactie toegetreden en SUN heeft de distributie en administratie overgenomen.

Plakkaat

Het januarinummer van Plakkaat is gewijd aan de India-reis met een verslag van Madeleine Steigenga en schetsen van Jeanne Dekkers. Het meinumner bevat de aankondiging van de jaarvergadering in Maastricht en de uitnodiging voor 'Meier in Mei', de middagexcursie naar het nieuwe stadhuis van Richard Meier in Den Haag. Het juninumner staat geheel in het teken van de jaarvergadering in Maastricht.

Nieuwe voorzitter Rein Jansma.

foto Zwarts & Jansma

Dit jaar lukt het weer om twee keer op reis naar het buitenland te gaan, ook al blijft dat beperkt tot Europa. De excursie 'April in Paris' bevat voor een aantal deelnemers nog een verrassing als de TGV uit Lille eindigt in Euro Disney, alwaar de nacht zal worden doorgebracht en architectuur van Frank Gehry en Michael Graves op het programma blijken te staan. Enkele deelnemers zijn zo boos dat ze nog dezelfde avond vertrekken naar een hotel in Parijs, daarmee een bijzondere ervaring missend. De echte liefhebbers kunnen nog net van de Disney Parade genieten voordat ze in een Best Western hotel naar bed gaan.

Een najaarsexcurie treedt op bij de najaarsexcurie naar Zwitserland. Het verslag van deze reis rept enthousiast over alle nieuwe architectuur in Zürich, Luzern, Bern en Basel. Tot op de laatste dag het Goetheanum van Rudolf Steiner in Dornach bezocht wordt. Dat moet het doen met de tekst: 'Een rondleiding door dit massieve, deprimerende gebouw kon voor het antroposofische denken onder de deelnemers geen ziertjes winnen.'

De excursies lopen goed, Plakkaat verschijnt nu zelfs al meer dan twee keer per jaar, maar met Forum blijft het tobben. Het jaar 1995 is in dit opzicht wel erg onstuimig, omdat er zowel van redactie als van uitgever en dus weer van vormgever wordt gewisseld, maar dit gebeurt, om het extra ingewikkeld te maken, niet allemaal gelijktijdig. Nog nooit is er zo'n grote redactie geweest, maar dat blijkt geen garantie voor het tijdig verschijnen van de aangekondigde nummers.

Ook blijkt dat er in voorgaande jaren nooit een deugdelijke boekhouding gevoerd is, waardoor er opeens aanzienlijke verliezen aan het licht komen. Het werven van sponsors voor de nieuwe jaargang zit ook niet erg mee: er is nog een tekort van zeker f 40.000. Wel is er goede hoop dat het mogelijk is om met terugwerkende kracht een BTW-plicht voor Forum in te voeren, zodat er een voordeel ontstaat tussen het hoge tarief voor de inkoop dat afgetrokken kan worden en het lage tarief dat bij verkoop afgedragen wordt.

Op het eerste nummer van de nieuwe redactie, onder de titel 'Comfort', komen zeer uiteenlopende reacties binnen. Het is qua vormgeving en redactie zeer complex geworden met bijdragen van wel 40 auteurs en een ingewikkelde taalwissel Nederlands/Engels. De afgelopen twee jaar hebben 200 abonnees buiten A et A opgezegd met als voornaamste reden de onregelmatige verschijning en niet-adequate administratie. Daarmee wordt het voortbestaan van Forum steeds meer afhankelijk van subsidies en neemt het financiële risico voor A et A steeds meer toe.

1 Antonio Salvatore fotografeert met zijn Rolleiflex een ruitersandbeeld in St-Petersburg tijdens de excursie in juni 1993.

foto Paulus van Vliet

2 Kees de Kat tussen klassieke kolommen in Helsinki, juni 1993.

foto Paulus van Vliet

3 Secretariaat en Hogergerechtshof van Le Corbusier in het Capitool complex van Chandigarh, november 1994.

foto Friso Broeksma

4 Jeanne Dekkers schetsend in de schatkamer van Fatehpur Sikri, november 1994.

foto Wijnand Looise

5 Tim Abeling en Trude Hooykaas op hun vrolijk gedecoreerde olifant op weg naar het paleis van Amber, november 1994.

foto Wijnand Looise

6 Friso Broeksma en Wijnand Looise in het Rode Fort van Agra, november 1994.

foto Madeleine Steigenga

7 Astronomische architectuur van 1734 in het observatorium van Maharaja Jai Singh II in Jaipur, november 1994.

foto Wijnand Looise

8 Gevel Secretariaatsgebouw van Le Corbusier in Chandigarh, schets van Tjakko Hazewinkel, 10 november 1994.

schets Tjakko Hazewinkel

9 Bezoek aan het Vitra-museum van Frank Gehry in Weil am Rhein, Duitsland, september 1995. Piet Tauber, Bob van Vliet, Pieter Berger en Grietje Tauber luisteren naar de uitleg van een medewerkster van Vitra. Op de achtergrond is Trude Hooykaas de enige die belangstelling schijnt te hebben voor de architectuur van Gehry.

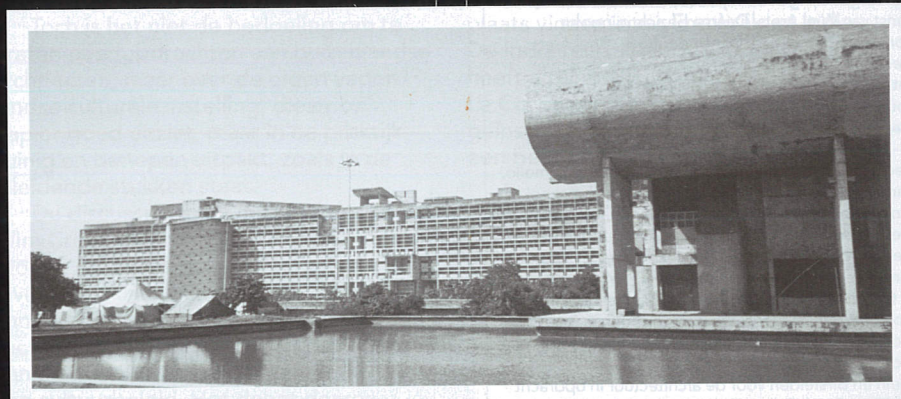
foto Paulus van Vliet

10 Goetheanum in Dornach, Zwitserland, september 1995.

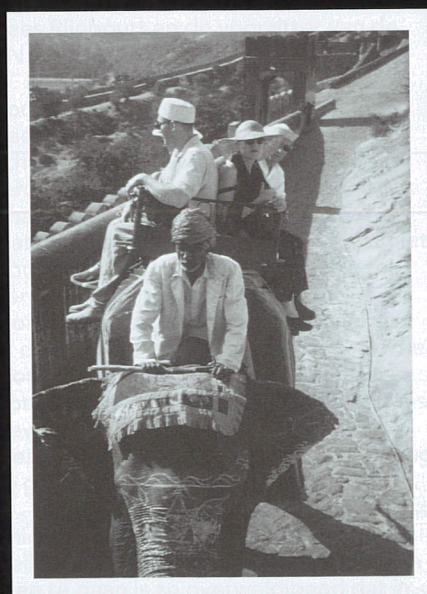
foto Paulus van Vliet

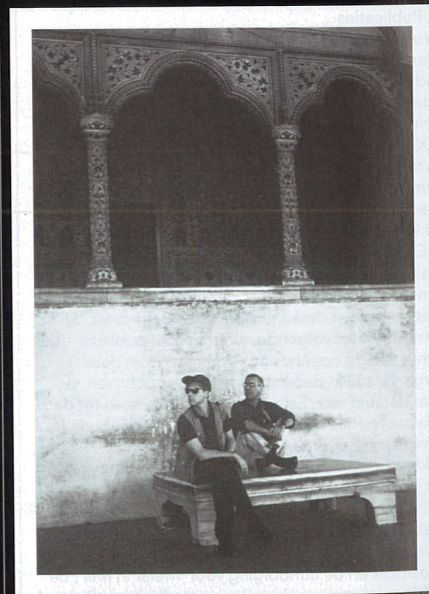
1

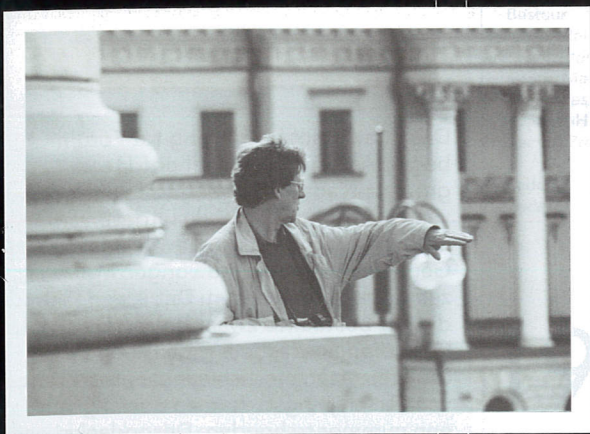
3

5

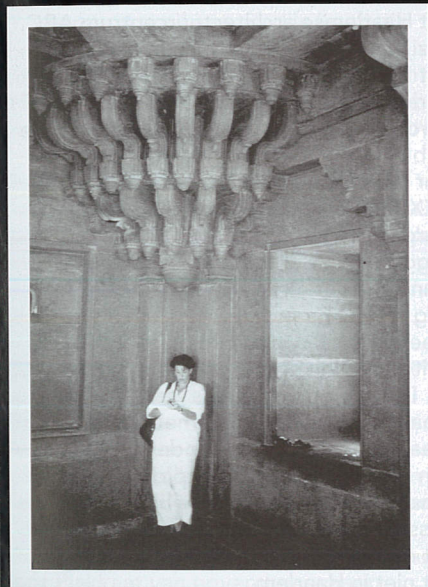
6

2

9

4

10

7

10 1800
 HOOPSTEPUNT 'D REIS -
 L.R. GEBOUWEN PIR CHANDISARH

GEVELDIFFERENTIATIE
 ADMINISTRATIEGEBOUW.

Ochtend bezoek aan info centrum.
 vragen luitje aan 17e eto. Gladwin.
 die waren stereotype; hij zal niet
 van zijn geliefde appellen. Doet opmerking
 over grote bloks (1000 x 1200) op
 zichtbaarheid aan tinn

8

Ook onder eigen leden ontstaat onrust. Tekenend daarvoor is een brief die Arno Nicolai op 14 juni aan het bestuur schrijft. Hij is op dat moment vijftig jaar lid van het Genootschap en heeft heel wat mee-gemaakt met onregelmatig verschijnen en wisseling van vormgeving. De laatste poging, de monografie over Wijdeveld is zeer waardevol, 'maar wat er nu als laatste dubbelnummer is verschenen is voor mij en vele anderen niet meer acceptabel. Mijn vraag is – wie heeft dit bedacht?

Er staat nog in kleine lettertjes boven: "tijdschrift voor architectuur" maar je vraagt je af waarom. Is dit een soort "Histerisch Modernisme" of moeten we voor deze opzettelijk verwarrende publicatiemethode en de inhoud daarvan denken aan een nieuwe (of reeds bestaande) vorm van drugs, omdat de wereld zonder dat verschijnsel zo saai is?

Komt dit uit het intelligente brein van lieden die toch in de puberleefijd zijn blijven steken? Ik zou hier graag een antwoord op willen hebben, alvorens te overwegen mijn lidmaatschap maar op te zeggen. Geen antwoord en verhaaltjes over oude mannen die de ontwikkeling (?) niet kunnen volgen worden vanzelfsprekend niet aanvaard.

Ik ga er vanuit dat het tijdschrift nog ontstaat onder verantwoordelijkheid van A et A. Als dat niet zo is, is het dan mogelijk om het tijdschrift op te zeggen en lid te blijven van A et A? Dat zou ik prettig vinden. En stuur dan deze brief maar naar de redactie. Met groeten – Nicolai".

Nicolai zal tot zijn dood in november 2001 lid blijven van A et A. Hij laat het Genootschap een legaat na, waarmee dit Appendix A et A 1991-2005 mede tot stand gekomen is.

Bestuur

voorzitter: Rein Jansma
vice-voorzitter: Katie Tedder
secretaris: Madeleine Steigenga
penningmeester: Peter Vermeulen
leden: Gerard Comello (Forum), Hans van Heeswijk,
Ton van Namen, Wolter van Proosdij

Leden
260 leden

1996

Excursies

04.02 Hoek van Holland

Nieuwjaarsbijeenkomst met een lunch in het expositiegebouw van Speed met een toelichting van Jan Pesman en een bezoek aan de stormvloedkering aan de Nieuwe Waterweg, toegelicht door Wim Quist. Opkomst: 50 personen.

25-28.04 Berlijn

Excursie georganiseerd door Katie Tedder, Wolter van Proosdij, Els Bet, 35 deelnemers. Nieuwbouw Joods Historisch Museum van Daniël Libeskind.

14.06 Amstelveen/Amsterdam

Jaarvergadering in het Cobramuseum van Wim Quist. In de vergadering pleit Wim Quist voor steun aan het met opheffing bedreigde gezelschap BEWTH. Naar aanleiding daarvan stuurt Rein Jansma op 25 juni een brief aan staatssecretaris Nuis waarin hij namens A et A met klem verzoekt om de meerjarige subsidie aan het bewegingstheater te continueren.

Daarna gaat het gezelschap naar het nieuwe Ajaxstadion, met een toelichting van Sjoerd Soeters. Pi de Bruyn en Arn Meys geven aansluitend een uitleg van de plannen en ontwikkelingen rondom het stadion. Aanwezig: 40 personen.

20-29.09 Chicago

Organisatie Ton van Namen en Diederik Dam, 48 deelnemers.

15.11 Utrecht

VSB-gebouw van Van Mourik Vermeulen, organisatie Peter Vermeulen, 25 deelnemers

Publicaties

Forum

In februari verschijnt, anderhalf jaar na het dubbelnummer 'Comfort', nummer 3 van jaargang 38 onder de titel 'Het Publieke'. Mede naar aanleiding daarvan vindt er op 28 februari in het Haarlemse architectuurcentrum ABC een discussiebijeenkomst plaats over de toekomst van Forum en de rol die het Genootschap daarin speelt.

Plakkaat

Het januarinummer bevat het jaarprogramma van het Genootschap: nieuwjaarsbijeenkomst aan de Nieuwe Waterweg, voorjaarsexcursie naar Berlijn, jaarvergadering in het nieuwe Ajaxstadion en najaarsexcursie naar Chicago. Het gaat een druk jaar worden.

In mei verschijnt het nummer met aankondiging en stukken voor de jaarvergadering op 14 juni in Amstelveen/Amsterdam, een verslag van de discussie over Forum in februari, een foto van Rein Jansma van het interieur van het Joods Historisch Museum van Daniël Libeskind als beeldverslag van Berlijn en een aankondiging met het definitieve programma van de excursie naar Chicago.

In november doen Maarten Grasveld en Rugier Timmer verslag van de reis naar Chicago. Verder aankondigingen van de middagexcursie naar het nieuwe VSB-hoofdkantoor in Utrecht, de aankondiging van de nieuwjaarsbijeenkomst in Hilversum en een oproep van Wolter van Proosdij voor een spartaanse busreis langs Berlijnse woningbouw van voor de oorlog onder titel 'Taut im Herbst'. Uiteindelijk gaat deze reis niet door wegens gebrek aan belangstelling.

De situatie met betrekking tot Forum begint A et A boven het hoofd te groeien. Nadat zo'n beetje alle uitgevers van Nederland ooit bij de uitgave van het blad betrokken zijn geweest is het Genootschap noodgedwongen in 1995 zelf uitgever geworden. Dat is een taak die het bestuur te zwaar belast. De onbezoldigde redactie is moeilijk onder druk te zetten om zich aan de afspraken van verschijningsdatum en omvang van een nummer te houden. Desondanks komt de begroting van jaargang XXXVIII uit op f 180.000. Dat is bijna twee keer de begroting van A et A, de excursies niet meegeteld. Toch is de vereniging met zijn 260 leden volledig financieel aansprakelijk voor een eventueel verlies. Dat begint zo langzamerhand een onaanvaardbaar risico te worden.

Dit alles komt aan de orde op de discussieavond op 28 februari 1996 in het Haarlemse architectuurcentrum ABC. In zijn inleiding memoreert Rein Jansma dat Forum in zijn bestaansgeschiedenis periodes van regelmatig maar ook al eerder van onregelmatiger verschijnende publicaties heeft gekend. Nu, na vijftig jaar zijn we aangeland bij jaargang XXXVIII; het laatste nummer van deze jaargang moet nog verschijnen. Dat wil zeggen dat er al zo'n twaalf jaar achterstand is. Tot nu toe zijn de A et A-leden nog steeds bereid geweest om hier aan mee te betalen, maar de abonnees van buiten beginnen hun geduld te verliezen.

Dan is er de minstens zo belangrijke vraag: voor wie doen we het allemaal? Waarin kan Forum zich onderscheiden van andere tijdschriften op de overvolle schappen in de winkels? Is het boek niet passé, moet Forum soms op Internet? Tot een antwoord op deze vragen komt het niet in Haarlem.

Winy Maas en Lars Spuybroek houden een met dia's geïllustreerd betoog over de beweegredenen van de huidige redactie. Inzet bij het maken van deze serie is het onderzoek naar de omgeving van de architectuur. In vier, twee aan twee polaire thema's wordt een assenkruis overspannen dat het denken van de redactie over dit onderwerp omvat. Er zullen twee nummers gemaakt worden waarin het individu als basis geldt, 'Comfort' en 'Angst' en twee nummers waarin de groep de leidraad vormt, 'Het Publieke' en 'Massa'. Vorm en inhoud zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, de lay-out wijzigt per nummer met de inhoud.

Het wordt steeds meer duidelijk dat Forum zich aan het ontwikkelen is van een onregelmatig verschijnend kwartaaltijdschrift naar een serie thematisch aan elkaar verbonden boekwerken.

Als conclusie wordt uiteindelijk gesuggereerd om 'gewoon' door te gaan op de

ingeslagen weg die weliswaar de nodige hindernissen kent, maar door de jaren heen toch resultaat heeft opgeleverd. Na beëindiging van de huidige serie zal weer een nieuwe redactie gevonden dienen te worden die op haar beurt de mogelijkheid krijgt om een aantal jaren richting te geven aan Forum.

Ondanks al deze zorgen gaat de rest van het verenigingsleven zijn gang. Er ontwikkelt zich een trend dat van de twee buitenlandse excursies per jaar er één binnen Europa blijft en de tweede naar een ander continent gaat. In principe zijn de excursies kostendekkend en dus niet zoals het uitgeven van een tijdschrift afhankelijk van subsidies, sponsors en abonnees van buiten. Als blijkt dat een reisdoel onvoldoende belangstelling wekt, gaat de excursie niet door en is het zoeken naar een opzet die wel in de smaak valt.

De reis in april naar Berlijn heeft als thema 'Op zoek naar de invloed van de 'Wende' op het uiterlijk van de stad', en krijgt als samenvatting mee: 'De muur is weg, Berlijn wordt hoofdstad. De achterkant van de stad is het centrum geworden. 'Oost' is failliet. 'West' heeft een nieuw achterland.' Het verslag in Plakkaat van mei 1996 bestaat uit een aangrijpende foto van het nog lege Joods Historisch Museum van Daniel Libeskind. Die zegt genoeg.

De tiendaagse excursie in september naar Chicago heeft vooral veel klassiekers op het programma staan: Frank Lloyd Wright, Mies van der Rohe en natuurlijk de twee hoogste gebouwen van deze stad waar de wolkenkrabber is uitgevonden: de Sears Tower en het John Hancock Center, beide van Skidmore, Owings & Merrill. Rugier Timmer maakt een verslag voor Plakkaat van november, waarin Maarten Grasveld hun beider uitstapje naar de Harley-Davidson-fabriek in Milwaukee beschrijft. Gesloten op dinsdag, wat het die dag natuurlijk was.

Bestuur

voorzitter: Rein Jansma
vice-voorzitter: Katie Tedder
secretaris: Madeleine Steigenga
penningmeester: Ton van Namen
leden: Gerard Comello (Forum), Hans van Heeswijk, Wolter van Proosdij (tot oktober)

Leden

253 leden

1997

Excursies

26.01 Hilversum

Nieuwjaarsbijeenkomst in het stadhuis van Dudok, waarin het bewegingstheater BEWTH in twee afleveringen een voorstelling geeft. Lunch in Hotel Gooiland van Duiker. Opkomst: 56 personen.

Organisatie: Gerard Comello

12.02 Amsterdam

WoZoCo (MVRDV), opkomst 50 personen.

Organisatie: Katie Tedder.

21.02 Rotterdam

Koopgoot van Pi de Bruyn/ArchitectenCie en

Blaaktoren van Helmuth Jahn met INBO, opkomst: 25 personen. Organisatie: Jeroen Simons en Gerard Comello.

25-27.04 Londen/Cambridge

Organisatie: Gerard Comello, Hans van Heeswijk, Katie Tedder, 33 deelnemers.

07.06 Utrecht

Excursie Uithof in aansluiting op de jaarvergadering 1997 in het FEM-gebouw, architect Mecanoo.

Verder bezoeken aan het Educatorium (OMA) en het Minnaertgebouw voor natuur- en sterrenkunde van Willem Jan Neutelings. Aanwezig: 40 personen. Organisatie: Peter Vermeulen en Ton van Namen.

21.06 Neeltje Jans

Zoetwatergebouw van Lars Spuybroek (NOX architecten) en zoutwatergebouw (Kas Oosterhuis associates), opkomst: 10 personen. Organisatie: Katie Tedder, Joan Almekinders.

13-21.09 Iberia-excursie

Een reis naar Noord Portugal en Noordwest Spanje langs Porto, Santiago de Compostela, La Coruna en alles wat daar tussenin ligt. Organisatie: Trude Hooykaas, Marc a Campo, Ton van Namen, Rugier Timmer, 33 deelnemers.

05.11 Den Haag

Berlage excursie, met bezoeken aan het Gemeentemuseum met een rondleiding van restauratiearchitect Job Roos, de villa Henny en het kantoor van de Nationale Nederlanden. Opkomst: 40 personen. Organisatie: Katie Tedder, Madeleine Steigenga, Ton van Namen.

Publicaties

Forum

In augustus verschijnt 'Massa', het laatste nummer van jaargang XXXVIII. De verschijning van het vierde themanummer over 'Angst' stagneert en zal er niet meer van komen.

Het Stimuleringsfonds heeft subsidie toegezegd voor drie te publiceren nummers van de volgende jaargang. Er wordt een nieuwe kernredactie gevormd, bestaande uit Dick van Gameren, Tony Goossens en Herman Verkerk. De bedoeling is dat die terzijde gestaan gaat worden door een redactieraad.

Plakkaat

In 1997 verschijnt Plakkaat maar liefst zes maal.

Voor het eerst is er een rubriek 'Nieuwe leden stellen zich voor' in opgenomen.

De redactie voor jaargang XXXVIII van Forum heeft drie nummers, waarvan één dubbelnummer, het licht doen zien in een periode die liep van mei 1995 tot augustus 1997. Dat komt er op neer dat in de afgelopen drie kalenderjaren er elk jaar een nummer verscheen met nog steeds in het colofon: 'driemaandelijks tijdschrift'.

De nieuwe redactie, met naast zich een redactieraad als intermediair naar het bestuur, is aan de slag maar dat levert in dit jaar nog geen uitgave op.

Des te beter gaat het met Plakkaat. In 1993 begonnen met de ambitie om twee maal per jaar zo'n nieuwsbrief te verzenden, verschenen er in dit jaar maar liefst zes nummers. Zoals gebruikelijk, zijn er daarvan twee gewijd aan de uitnodiging voor de nieuwjaarsbijeenkomst aan het begin van het jaar en de aankondiging voor de jaarvergadering begin van de zomer. Dat is post die sowieso verzonden moet worden. Daarnaast gaat nu alle informatie over de excursies, en dat zijn er dit jaar in totaal zes, ook via Plakkaat, in plaats van per afzonderlijke post. Dat is niet alleen voordelig, het maakt de informatie over wat er allemaal leeft binnen het genootschap een stuk overzichtelijker.

Door de ontwikkelingen op het gebied van 'desk top publishing' lukt het om deze nieuwsbrief uit te geven zonder dat daar, zoals in het begin, een aparte redactie aan te pas hoeft te komen.

Plakkaat lijkt zelfs even een alternatief voor Forum te worden als Katie Tedder in het oktobernummer een beschouwing wijdt aan het thema 'Verval'. Hierin beschrijft zij de manier waarop haar moeder in de loop der jaren ouder en in haar ogen mooier wordt en hoe heel anders dat toegaat in onze gebouwde omgeving. Als daar ook maar iets meer karakter dreigt te krijgen door toememende ouderdom, slaan onmiddellijk de restauratiebrigades en een stedenbouwkundige schoonmaakploeg toe. Het artikel eindigt met de hartenkreet:

'Is er nou zo veel lef voor nodig om vastgeroeste waarden even los te laten en eens op zoek te gaan naar eventuele kwaliteit in het gestigmatiseerde? Laten we toch eens proberen met onze poten van de zaak af te blijven en genoeg nemen met de mythe die ontstaat na het beeldschone verloop van verval zodat vormgeving in staat van verval, verval als vormgeving wordt, een dynamisch pulserend avontuur. Ik zie hoe mijn oude moeder zorgvuldig haar bloemkool prakt en prijs me gelukkig dat niemand haar restaureert.'

Ook dit jaar zijn er weer twee buitenlandse reizen, naar Engeland en het Iberisch schiereiland.

De deelnemers aan voorjaarsexcursie naar Londen profiteren van het feit dat Gerard Comello, één van de organisatoren, er in 1989/1990 woonde en daar nog wat contacten aan heeft overgehouden. Het drukke programma begint direct na aankomst op het net geopende Stansted Airport van inmiddels 'Sir' Norman Foster & Partners. De volgende dag in Londen eindigt op het bureau van Foster met een kijkje in de keuken van Paul Kalkhoven, een Nederlander die daar partner is. Buiten de stad komen daarna aan bod Slough, met een universiteitsbibliotheek van Richard Rogers en Cambridge, waar de Law Faculty, het Emmanuel College van Michael Hopkins, net is opgeleverd.

De Iberia-reis verloopt aanmerkelijk minder vlekkeloos en leidt tot een discussie die naar buiten komt in de Plakkaat van december. Daarin onderwerpt Ton van Namen, lid van het bestuur en medeorganisator van de reis zichzelf aan een grondige kritische analyse. Hij signaleert dat er te weinig was te zien, de afstanden tussen de projecten te groot waren, het niveau vaak tegenviel, gebouwen soms gesloten waren, in een bouwval veranderd bleken te zijn of domweg niet te vinden. Tot slot pleit Van Namen voor een vernieuwde aanpak, waarbij een goede, kritische voorbereiding essentieel is voor het welslagen van een A et A-excursie.

Naarmate het samen reizen steeds meer het hoofdbestanddeel van de activiteiten van het Genootschap gaat vormen, is het in toenemende mate belangrijk om die excursies van een bovengemiddelde kwaliteit te laten zijn, zowel qua inhoud als wat uitvoering betreft.

Het Bestuur belooft beterschap.

Bestuur

voorzitter: Rein Jansma
vice-voorzitter: Hans van Heeswijk
secretaris: Friso Broeksma
penningmeester: Ton van Namen
leden: Gerard Comello (Forum),
Madeleine Steigenga, Liesbeth Struving

Leden
256 leden

1998

Excursies

11.01 Delft

Nieuwjaarsbijeenkomst in de Universiteitsbibliotheek TU Delft (Mecanoo) en Cultureel Centrum.

30.01 Arnhem

Bustocht langs vier projecten: Veenman, KLPD, Kema, Hogeschool voor de Kunsten. Organisatie: Madeleine Steigenga. 52 deelnemers.

21.03 Hilversum

Twee gebouwen van MVRDV op het NOB-terrein: VPRO-gebouw en RVU-gebouw. 100 deelnemers. Organisatie: Gerard Comello.

23-26.04 Lille & Lyon

Palais des Beaux Arts van Ibos & Vitort in Lille. In Lyon: Ecole d'Architecture van Jourda & Perraudin, Hallen en flats van Tony Garnier, Cité Internationale van Renzo Piano, La Tourette van Le Corbusier, Opera (Nouvel), Satolas (Calatrava). Organisatie: Friso Broeksma, Madeleine Steigenga. 15 deelnemers.

08.05 Tilburg

Kantoorgebouw van Interpolis (Abe Bonnema), met tuin (West 8) en parkeergarage (Bentham & Crouwel). Busrit langs herinrichting centrum (Jo Coenen), kunstcluster (Jo Coenen), woningbouw van Bedaux & Brouwer, Neutelings Riedijk en Rudy Uyttenhaak. Organisatie: Gerard Comello. 8 deelnemers.

06.06 Rotterdam

Kop van Zuid, aansluitend op de jaarvergadering. Entrepotgebouw (Cepezed), woningbouw van Fons Verheijen en Frits van Dongen, Wilhelminahof van Cees Dam en Urbis, metrostation (Zwarts & Jansma) en bezoek aan de basculekelder van de Erasmusbrug (Ben van Berkel). Organisatie: Rein Jansma.

09.10 Amsterdam

Uitbreiding Van Gogh Museum (Kisho Kurakawa) en plannen voor het Stedelijk Museum (Alvara Siza Vieira, toelichting Marc a Campo). 35 deelnemers.

24.10 Amsterdam

Oostelijk Havengebied met woningbouw op Borneo/Sporenburg en Java-eiland. Auke Mulder en Dana Ponc lichten de plannen toe. Organisatie: Gerard Comello en Madeleine Steigenga.

27-29.11 Bilbao/Madrid

In Bilbao bezoek aan het Guggenheim Museum (Frank Gehry), de brug van Santiago Calatrava en metro van Norman Foster. Via Madrid (Reina Sofia en Prado musea) naar huis. Organisatie: Rein Jansma en Ton van Namen, 34 deelnemers.

Publicaties

Forum

Op de jaarvergadering wordt het eerste nummer van de nieuwe redactie voor jaargang XXXIX gepresenteerd, met als titel 'Over het Hek'. In december verschijnt nummer 2 met als titel 'Om de Haard'.

Plakkaat

Plakkaat verschijnt dit jaar zes keer.

De nieuwe Forumredactie wil in jaargang XXXIX de omstandigheden onderzoeken waarin architectuur tot stand komt. Op basis van een hyperconcreet uitgangspunt – een banaal object – worden 'vergeten' gebieden in de architectuur aan de oppervlakte gebracht als uitgekristalliseerde vormen van de complexe processen, die de gebouwde en te bouwen wereld uitmaken.

De volgende thema's/werktitels staan de redactie voor ogen: hek/fence, haard/fireplace, berging/storage en goot/gutter.

Het verschijnen van het eerste Forumnummer van jaargang XXXIX wordt op de jaarvergadering met champagne gevierd. Het goede nieuws is verder dat verrekking van de BTW er toe heeft geleid dat het gat in de begroting aanzienlijk is verkleind. De aanwezige leden gaan dan ook akkoord met een eenmalige bijdrage van A et A aan Forum zodat de nieuwe redactie met een schone lei kan beginnen.

Het tweede nummer van deze jaargang verschijnt nog voor het eind van het jaar. In het colofon staat Gerard Comello, namens A et A, als uitgever vermeld.

Het februari-nummer van Plakkaat bevat een opgetogen verslag van Wessel Reinink over dezelfde Iberiareis die Ton van Namen als medeorganisator in december nog zo had afgekraakt. Het lijkt er bijna op alsof het hier gaat om twee afzonderlijke excursies.

Hier doet zich een fenomeen voor dat typisch genoemd mag worden voor het Genootschap. Over het algemeen kunnen de groepen die samen op reis gaan, tegen een stootje. Velen zijn al vaker samen op stap geweest of kennen elkaar op een andere manier vanuit het vak. Het gehalte aan Amicitia is groot. Natuurlijk kan er bij de voorbereiding of tijdens de reis zelf wel eens wat mis gaan. Kennelijk trekt de reisleiding zich dat meer aan dan het merendeel van de deelnemers, die zich de pret niet gauw laat bederven.

Eén kritische noot moet ook Reinink maken. Hij vraagt zich af in zijn naschrift of, naast de voor de reisorganisatie noodzakelijke gesprekken onderweg, het gebruik van de mobiele telefoon in de bus ook voor de andere deelnemers niet verplicht gesteld zou moeten worden, ter wille van een zo ontspannen mogelijk A et A reisplezier (*sic*).

De vierdaagse voorjaarsexcursie naar Lille en Lyon heeft met de najaarsexcursie naar Bilbao en Madrid gemeen dat er in korte tijd grote afstanden afgelegd worden om de nieuwste architectuur in Frankrijk en Spanje te bekijken. Het station en vliegveld Satolas van Santiago Calatrava bij Lyon is het ultieme voorbeeld van deze reiswijze: de aankomst is donderdagavond per TGV, na onderweg Lille aangedaan

te hebben, zondag vertrekt de groep per vliegtuig via Zavetem weer naar Schiphol. Bilbao en Madrid blijken zelfs in drie dagen bezocht te kunnen worden.

Met twee buitenlandse reizen, een nieuwjaarsbijeenkomst, de jaarvergadering en vijf binnenlandse excursies heeft weer een groot aantal leden de nieuwsgierigheid naar de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van architectuur kunnen bevredigen. Want nieuwsgierig zijn ze. Na het bezoek aan de VPRO-villa van MVRDV in maart, waar bijna honderd leden aan deelnemen, komen naderhand klachten van de omroeporganisatie binnen over A et A-leden die afgesloten kamers bezochten en hun eigen weg volgden, ondanks het uitdrukkelijke verzoek van de rondleiders om dat niet te doen.

Het bestuur maakt daarvan melding in de Plakkaat van april en spreekt de hoop uit dat men zich bij het bezoek aan het Tilburgse Interpoliskantoor wat beter zal gedragen. Of dat de reden is dat daar op 8 mei maar acht leden komen opdagen, is nooit nader uitgezocht.

Net als vorig jaar verschijnt Plakkaat in 1998 zes keer. De formule blijkt goed te werken. Geheel in de Forumtraditie wisselen formaat en lay-out regelmatig, maar zes edities in één jaar betekent dat de actualiteit gewaarborgd is.

Bestuur

voorzitter: Rein Jansma
vice-voorzitter: Hans van Heeswijk
secretaris: Friso Broeksma
penningmeester: Ton van Namen
leden: Cees Brandjes, Aart Oxenaar,
Madeleine Steigenga (Forum), Liesbeth Struving

Leden

266 leden en Jan Piet Kloos, lid voor het leven

1999

Excursies

26.01 Amsterdam

ABN/AMRO bank (I.M. Pei i.s.m. de Architekten Cie)
Organisatie: Ton van Namen. Opkomst: 25 deelnemers.

17.04 Rondom Den Haag

Drie Vinex-lokaties: Leidschenveeld en Ypenburg. Maurits Klaren van de ontwikkelingsmaatschappij voor Leidschenveeld, leidt na afloop een discussie in het voorlichtingscentrum Ypenburg. Organisatie: Gerard Comello, Madeleine Steigenga, Liesbeth Struving. Opkomst: 36 deelnemers.

03-06.06 Stockholm

Universiteitsgebouwen, o.a. van Ralph Erskine, Italiaans Instituut van Ponti en Nervi, jaren-50 woonwijk Vällingby, Woodland begraafplaats van Asplund & Lewerentz en Moneo's nieuwe Moderna Museet. Organisatie: Hugo Diddens, Madeleine Steigenga, Liesbeth Struving, Katie Tedder. 31 deelnemers.

12.06 Utrecht

Excursie in aansluiting op de jaarvergadering in het Centraal Museum, verbouwd door Stephane Beel. Verder woningbouw aan de Mariaplaats van Bob van Reeth en bezoek aan de tentoonstelling Panorama 2000. Organisatie: Friso Broeksma.

24-26.09 Münster en het Ruhrgebied

Op weg daar naar toe: winkelcentrum van Wilson & Bolles in Deventer. Van dezelfde architecten: bibliotheek in Münster. Stadtteilcentrum und Fortbildungsakademie Solingen (Jourda & Parraudin). Tuinstad Margarethehöhe in Essen. Emscher park met werk van Christo in de Gasometer in Oberhausen en het Rheinisches Industriemuseum in Gelsenkirchen, Park Nord in Duisburg en een kerk van Rudolf Schwartz in Bottrop, het casino van Foster in Essen Zollverein XII, Synagoge van Zvi Hecker. Organisatie: Johan Schepers & Madeleine Steigenga.

Publicaties

Forum

Nummer 3 van jaargang XXXIX heeft als titel 'Berging' en verschijnt in juni. Op 14 december presenteert Maarten Kloos het laatste nummer van Forum als tijdschrift in het NAI. Het thema en de titel van de publicatie is 'De Gang'. Hiermee komt een eind aan de meest onregelmatig verschenen driemaandelijkse publicatie ooit.

Plakkaat

Plakkaat verschijnt dit jaar vijf maal.

Het is een wat rustig jaar. Er zijn wel twee geslaagde excursies naar Stockholm en het Ruhrgebied, maar het binnenland komt er wat bekaaid af. De traditionele nieuwjaarsbijeenkomst gaat niet door al vindt er in januari wel een bezoek aan het nieuwe ABN/AMRO kantoor in Amsterdam plaats. Naast de jaarvergadering in Utrecht staat er alleen een excursie naar de Vinex-locaties rondom Den Haag op het programma. Die wordt overigens wel afgerond met een levendig debat, iets waar wel behoefte aan bestaat, maar er te vaak bij inschiet.

In de jaarvergadering in de aula van het Centraal Museum in Utrecht wordt er over Forum een knoop doorgehakt. Gerard Comello heeft daarvoor een helder stuk geschreven waarin de A et A-leden drie alternatieven wordt voorgesteld. Het eerste model gaat uit van een voortzetting van een driemaandelijkse tijdschrift, maar dan met een betaalde kernredactie, aangevuld met een (twee)jaarlijks wisselende onbezoldigde redactie. De aanloop daartoe zou uit eigen middelen, aangevuld met subsidie, gefinancierd moeten worden.

Het tweede model is een voorstel van Bart Goldhoorn en Herman Verkerk, beiden lid van de huidige redactie. Zij hebben een blad voor ogen met een wereldwijde oplage, voor een lage prijs of zelfs gratis verspreid, te financieren uit advertentieopbrengsten. Hiervan zijn de aanloopkosten en daarmee het risico voor A et A nog vele malen hoger dan in het eerste model.

Het derde model gaat uit van een jaarboek, telkens gemaakt door een jaarlijks wisselende redactie, bestaande uit architecten en vormgevers uit de jongste generatie. Hiervoor valt wellicht subsidie te verwerven bij het Stimuleringsfonds, waarna nog zo'n f 50.000 op de begroting van het genootschap zou drukken.

De vergadering besluit om jaargang XXXIX af te laten maken en de huidige redactie te vragen om een eerste editie te verzorgen van Forum als jaarboek, te verschijnen in 2000.

Op 14 december is het afgelopen met Forum als kwartaaltijdschrift. In het Nederlands Architectuurinstituut wordt het laatste nummer van jaargang XXXIX gepresenteerd. Aanwezig zijn de voltallige redactie, oud-redacteuren, bestuur, leden en belangstellenden.

Madeleine Steigenga geeft een toelichting op de beslissing om Forum niet langer als tijdschrift te laten verschijnen. Uit het archief van Wessel Reinink heeft zij een stuk van Bob Geerling, toen secretaris, gelicht waarin deze – 25 jaar eerder – de A et A-leden tot een discussie over de toekomst van Forum uitnodigde. Het heeft nog niets van zijn actualiteit verloren.

1 Moshé Zwarts met slordige paraplu in Chicago, september 1996

foto Joost de Haan

2 Buddy Guys Legend, Chicago, september 1996.

schets Rugier Timmer

3 'Nighthawks' (1942) van Edward Hopper in het Art Institute of Chicago, september 1996.

schets Rugier Timmer

4 Interieur Joods Historisch Museum van Daniël Libeskind met Trude Hooykaas in het lege interieur. Berlijn, april 1996.

foto Zwarts & Jansma

5 Luncheon in Portugal, september 1997. Van links naar rechts: Annette de Koning, Joost de Haan, Fons Verheijen, Maria Verheijen, Rob Budding, Katie Tedder.

foto Joost de Haan

6 Dineren in Madrid, september 1997.

foto Joost de Haan

7 Annette de Koning, Erica van Namen en Wessel Reinink dansen op het Plaza Mayor in Madrid.

foto Joost de Haan

8 La Tourette van Le Corbusier, april 1998.

foto Zwarts & Jansma

9 Hans Davidson in geel jasje voor een groot geel schilderij, Ruhrgebied, september 1998.

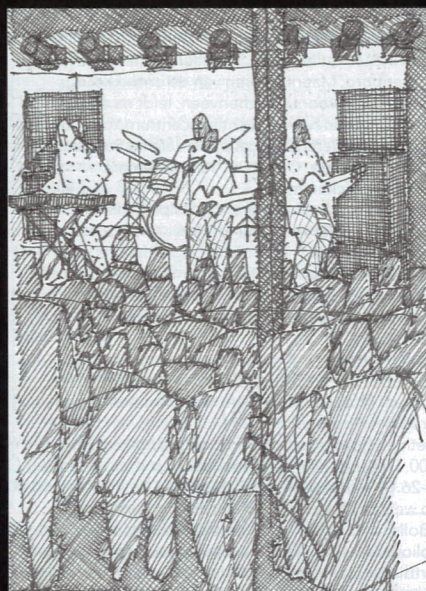
foto Paulus van Vliet

10 Aan tafel in het Ruhrgebied, september 1998.

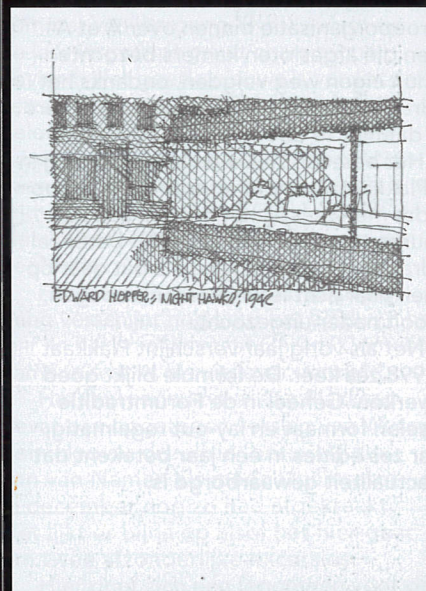
foto Paulus van Vliet

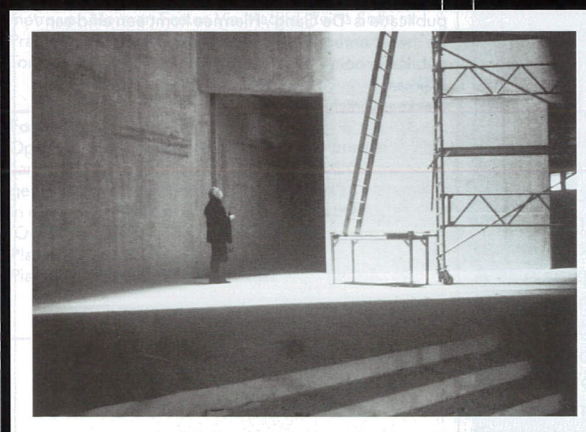
1

2

3

4

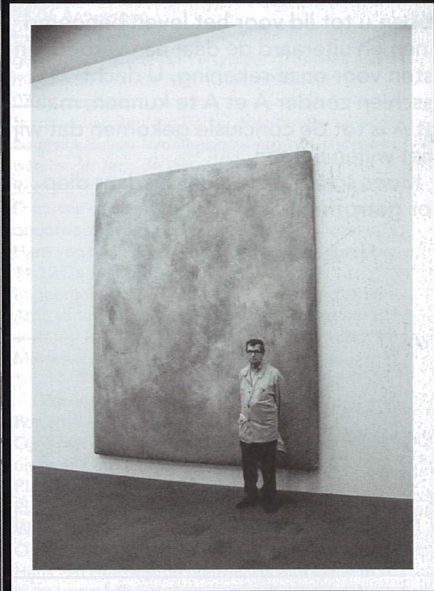
5

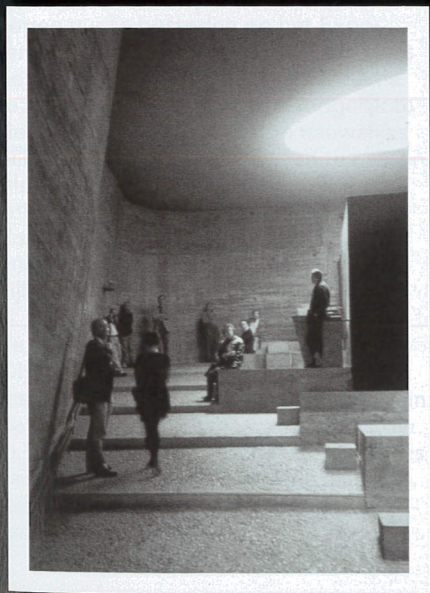
6

7

9

8

10

Maarten Kloos schetst – aan de hand van zijn ervaringen als architectuurbeschuwer – een beeld van de huidige haastige ontwikkelingen in het vak. Hij signaleert dat er veel verloren gaat als we niet meer van vorige generaties willen horen en leren. Daarin voorzagt Forum.

Guus Beumer geeft een lezing in zijn kwaliteit van tijdschriftenjunkie. Hij heeft genoten van de laatste jaargang en waardeert vooral dat het tijdschrift hem nog wist te verrassen. Niet door de perfectie of het meest briljante essay maar door een totale context, waar dank zij een bizar concreet gegeven als 'de gang' of 'de haard' alsnog een verhaal in besloten zat.

Op 13 december ontvangt het bestuur een brief van Jan Piet Kloos. 'Sinds vele jaren ben ik lid van A et A. Ik meen dat nu de tijd gekomen is om met ingang van 1-1-2000 als lid te bedanken. Ik wens u met uw verdere werkzaamheden veel succes!'

Het bestuur schrijft twee maanden later een brief terug. 'Met alle respect voor de overwegingen die hebben geleid tot uw beslissing om het lidmaatschap op te zeggen, heeft het bestuur besloten om uw verzoek niet te honoreren. We hebben u tot lid voor het leven benoemd en nemen uiteraard de daar aan verbonden kosten voor onze rekening. U dacht misschien zonder A et A te kunnen, maar A et A is tot de conclusie gekomen dat wij u niet willen missen.'

Kloos schrijft terug dat hij daar diep door getroffen is.

Bestuur

voorzitter: Hans van Heeswijk
vice-voorzitter: Cees Brandjes
secretaris: Friso Broeksma
penningmeester: Ton van Namen tot 01.01.2001, daarna Henk Döll leden: Wijnand Looise, Aart Oxenaar, Madeleine Steigenga (Forum), Liesbeth Struving

Leden

260 leden en Jan Piet Kloos, lid voor het leven

2000

Excursies

27.02 Amsterdam

Nieuwjaarsbijeenkomst in de nieuwe Filmacademie van Koen van Velzen. Organisatie: Cees Brandjes.

24.03 Den Haag

'Van Top tot Grot': Grotiusplaats met nieuwbouw van Zwarts & Jansma en Paleis van Justitie Ellerman, Lucas, van Vugt). Malietoren (van Benthem & Crouwel). Plannen binnenstad met tramtunnel (OMA). Organisatie: Liesbeth Struving en Armand Paardekoper Overman (Wils&Co).

12.05 Nijmegen

Martin Hagreis, stedebouwkundige van de gemeente vertelt over de recente ontwikkelingen in Nijmegen. Daarna een bezoek aan de binnenstad waar Sjoerd Soeters en Jos van Eldonk een nieuw winkelgebied en sociaal-cultureel centrum bouwen. Verder woningbouw van Mecanoo, Mastenbroek van Gameren, Molenaar van Winden, Yanovshtchinsky Architecten, galerie Marzee van Diederik Dirrix van Wylick Architecten, museum het Valkhof van Ben van Berkel/UN Studio. Organisatie: Madeleine Steigenga.

18-21.05 Berlijn

Busreis met 42 deelnemers naar Berlijn, via Bad Oeynhausen (Energieforum van Frank Gehry) op de heenreis en terug langs Osnabrück voor het Felix Nussbaum Museum van Daniel Libeskind. Organisatie: Gerard Comello en Ellen Siebert.

23.09 Amsterdam

Jaarvergadering in het Olympisch Stadion (Jan Wils, renovatie André van Stigt). Daarna naar kantoor woningbouwvereniging Het Oosten (Steven Holl). Organisatie: Wijnand Looise.

17.10 Arnhem

Bezoek aan het Openluchtmuseum, met het nieuwe entrepaviljoen en expositiegebouw HollandRama van Mecanoo architecten. Toelichting van Jan Vaessen en Mecanoo Architecten. Organisatie: Hans van Heeswijk.

16.10 Hannover

Bliksembezoek (op één dag heen en terug met de Expo Express trein) naar de Expo 2000. Organisatie: Ton van Namen.

24.11 Houten

Brandweerkazerne en tankstation van Samyn & Partners, het in aanbouw zijnde Aluminium Technologie- en Informatiecentrum van Micha de Haas, en het tuin-architectuurpark Makebljide van Thijs van Hees in samenwerking met Bureau B+B, Bureau van den Eerenbeemt, Lodewijk Baljon. Borrel in het paviljoen van Theo van der Zon en Staal/Christensen. Organisatie: Madeleine Steigenga en Liesbeth Struving.

Publicaties

Plakkaat

Plakkaat verschijnt dit jaar acht maal.

Nieuwe voorzitter Hans van Heeswijk.

Bestuur tijdens de jaarvergadering
23 juni 2001 in Antwerpen.

foto Zwarts & Jansma

Jan Piet Kloos (1905-2001), misschien
wel de laatste voorvechter van de zuivere
beginselen van de Nieuwe Zakelijkheid
in de architectuur.

foto anoniem

De meest ingrijpende gebeurtenis voor het verenigingsleven in 2001 is iets wat niet plaats vindt. Na ruim twee jaar voorbereiding zou op zaterdag 15 september een groep van 19 A et A-leden van Schiphol vertrekken met Delta Airlines vlucht DL 39 om in twee weken musea te bekijken aan de Amerikaanse westkust en in Texas. Vier dagen daarvoor is het 11 september en er vertrekt geen vlucht DL 39 van Amsterdam naar Atlanta op die zaterdag daarna. Een paar deelnemers heeft zich al meteen na het nieuws uit New York teruggetrokken, de rest wil het nog wel even aanzien. Het reisbureau NBBS maakt de beslissing voor iedereen makkelijk, door de reis te annuleren. De situatie wordt een stuk moeilijker als de NBBS de volgende maand failliet gaat. Dat betekent in ieder geval dat het voor-nemen om de reis alsnog in april of mei van 2002 door dit reisbureau te laten organiseren, niet door kan gaan.

Erger is dat de NBBS niet in staat blijkt om de betaalde reissom van in totaal f 111.000 terug te storten. Daar is de Stichting Garantiefonds Reisgelden voor, zou je zeggen, maar die laat weten dat A et A beschouwd wordt als een touroperator die reisonderdelen inslaat en doorverkoopt aan derden zonder dat daarbij aansluiting is tussen de in- en verkoopprijzen. Uit coulance biedt de SGR aan om een niet onderhandelbare uitkering van f 90.000 te doen. Iedereen die meegegaan zou zijn schiet er dus duizenden gulden bij in.

Even staat A et A aan de rand van een financiële afgrond. Gelukkig besluit geen van de gedupeerden om het genootschap aansprakelijk te stellen voor het geleden verlies. Dat geeft Friso Broeksma en Madeleine Steigenga de moed om een nieuwe poging te ondernemen voor 2002.

De reis in mei naar Bordeaux verloopt gelukkig vlekkeloos en biedt een zeer gevarieerd programma, van een bezoek aan de Phare de Cordouan op een zandbank in de monding van de Garonne uit de 16de eeuw tot het Palais de Justice in Bordeaux van Richard Rogers uit 1994-97. Een bezoek aan de woonwijk in Pessac van Le Corbusier uit de jaren twintig past daar mooi in.

De opsteker van het jaar is de toekenning van de Rotterdamse designprijs aan jaargang XXXIX van Forum. In maart worden de 48 genomineerden bekend gemaakt. Ze zijn te zien op de tentoonstelling 'Product Placing' in het museum Boymans van Beuningen. De jury, bestaande uit Bruce Mau, Miuccia Prada, Gert Staal en Olivier Zahm prijzen de vormgevers Jop van Bennekom en Erik Wong en de overige redactieleden voor hun werk: '...dat schoonheid lijkt te mijden om er een intelligente ontrafeling van de alledaagse chaos voor in de

plaats te stellen. ...Unaniem besloot de jury van de Designprijs Rotterdam 2001 het bedrag van 40.000 gulden toe te kennen aan het ontwerp dat werkelijk nieuwe domeinen wil openen, dat hoop geeft op een ontwerpmethodiek die het zonder ironie kan stellen, dat slimmigheid vervangt door de kracht van denken en dat op overtuigende wijze vorm wist te geven aan zijn eigen inhoudelijke intenties zonder enige gebruiker, nu of in de toekomst, buiten te sluiten.'

Een telkens terugkerend thema in de jaarvergadering, meestal door Fridjof van den Berg aan de orde gesteld, is de behoefte van A et A-leden om op excursies niet alleen naar gebouwen en hun omgeving te kijken, maar daar ook over te discussiëren. Soms lukt dat. In 2001 is de excursie naar IJsselstein daar een goed voorbeeld van. Deelplan 3 van de nieuwe woonwijk Zenderpark is gebaseerd op een stedenbouwkundig plan van Kees Christiaanse Architecten & Planners en ingevuld met woningbouw door 14 architecten. Han van der Don van het bureau van Christiaanse was in eerste instantie de supervisor, halverwege opgevolgd door Freek Riem, die deelplan 2 en het centrumgebied ontwierp.

Met Maurits Klaren als gespreksleider gaan beide supervisors in gesprek met elkaar en de aanwezige A et A-leden over het onderwerp 'Macht en onmacht van de supervisor.' In het verslag dat Fridjof van den Berg van deze bijeenkomst voor Plakkaat maakt, constateert hij: 'Maurits heeft op een zeer professionele wijze van beiden het achterste van hun tong losgekregen. (...) Dat er veel problemen zijn rond de samenwerking met de gemeente en anderen, kwam uitgebreid aan de orde. (...) Als conclusie kan ik zeggen: 'Zeker doorgaan met deze discussies!'

Bestuur

voorzitter: Hans van Heeswijk
vice-voorzitter: Cees Brandjes
secretaris: Friso Broeksma
penningmeester: Henk Döll
leden: Wijnand Looise, Aart Oxenaar (Forum),
Corien Sparnaay, Marja Straver

Leden

291 leden

2002

Excursies

03.02 Alkmaar

Nieuwjaarsbijeenkomst in cultureel centrum en theater de Vest, het verbouwde museum, annex bibliotheek en theater van Mecanoo architecten. In het museum is een tentoonstelling van oud-A et A-lid Abe Bonnema, die in de zomer van 2001 overleed. Organisatie: Cees Brandjes en Michel Tombal.

16.02 Amstelveen

Het vernieuwde Stadshart met inleidingen van Kees Rijnbouts, Hans Ruijssenaars, Niek van Vugt en Jeanne Dekkers. Discussie onder leiding van Thijs Asselbergs met Pieter van Rooij, Liesbeth van der Pol, Hans Ruijssenaars, Hans van Beek, Stefan Gall en Jeanne Dekkers. Organisatie: Cees Brandjes.

16-20.05 Edinburgh & Glasgow

In Edinburgh het in aanbouw zijnde parlamentsgebouw van Miralles, Dance Base van Malcolm Fraser. Onderweg naar Glasgow: de tuin Little Sparta van Ian Hamilton Finlay en New Lanark. In Glasgow de lokale meesters: Charles Rennie Mackintosh en zijn minder bekende voorganger Alexander ('Greeks') Thomson. Organisatie: Corien Sparnaay, Wijnand Looise en Mariette Adriaansen. 32 deelnemers.

03.06 Haarlemmermeer

Bezoek aan de Floriade 2002 met een toelichting van landschapsarchitect Niek Roozen. Paviljoens van Thijs Asselbergs, Hani Rashid, Jord den Hollander en Kas Oosterhuis. Organisatie: Cees Brandjes.

29.06 Maastricht

Jaarvergadering in het Bonnefantenmuseum met rondwandeling op het Ceramique terrein. Organisatie: Hans van Heeswijk en Joop Slangen.

03-07.10 Valencia & Alicante

In Valencia werk van Santiago Calatrava en het Congrespaleis van Foster & Partners. Op weg van Valencia naar Alicante woningbouw van Ricardo Bofill in Calpe. In Alicante werk van Javier García-Solera. Verder in het universiteitscomplex de 'Rectorado' van Alvaro Siza en het verdiept gelegen museum van Alfredo Payá. Organisatie: Hans van Heeswijk, Ton van Namen, Marlies Rohmer. 21 deelnemers.

25.10 Leiderdorp

Bezoek aan de HSL-Zuid. Inleidingen van voorlichter Fred Beijerling, supervisor Paul Wintermans, en Henk Döll, lid van het bestuur Atelier HSL voor culturele projecten rond de HSL. Organisatie: Henk Döll.

08.11 Leeuwarden

Bezoek aan het Friesland College (Chris Vegter), Provinciale bibliotheek (Piet Tauber 1966, verbouwing 1999), woningbouw Klein Wielen (Liesbeth van der Pol), parkeergarage en supermarkt (Fons Verheijen) en verbouwing theater Tryater (Bauke Tuinstra). Organisatie: Chris Vegter.

Publicaties

Forum

In januari wordt het eerste Forum als jaarboek, getiteld 'Weekend' gepresenteerd. In september toont de bibliotheek van de UvA oude jaargangen van Forum onder de titel 'Forum als Ontwerppodium'.

Plakkaat

Plakkaat verschijnt dit jaar zeven maal.

Ook in 2002 lukt het om een aantal excursies-met-debat te organiseren.

In Amstelveen, bijvoorbeeld, waar Kees Rijnbouts in februari een heldere inleiding houdt over de ontstaansgeschiedenis van het nieuwe Stadshart. Hij maakt duidelijk hoe de betrokkenheid van de politiek, inzet bij de ontwikkelaars en inzicht bij de vormgevers met elkaar leiden tot een structuur met ingebouwd incasseringsvermogen. Dit levert een onmisbare en vruchtbare bodem voor wat dan kan gaan beginnen: het ontwerpproces.

Daarover gaat de volgende gedachtenwisseling, onder leiding van Thijs Asselbergs, met als thema: 'Workshop als ontwerp-middel.' Gijs Tegels heeft het in zijn verslag van deze middag voor Plakkaat over: 'De eerste sfeerschetsen van bijeenkomsten in Huis ter Duin van noen tot het volgende middaguur, roepen gedachten op van een 'Decamerone'-achtige situatie, een ontwerp-pressurecooker, waarin de voorwaarden er voor zorgen dat er op indringende wijze over architectuur en stedenbouw van gedachten gewisseld moet worden in plaats van de door ons allen zo vakkundig beoefende poldersport van architectuurk(ommunicatie) – zo vlak mogelijk langs elkaar heen praten.'

Forum heeft nog nooit zoveel aandacht gekregen. Nu het als tijdschrift is opgeheven, en vorig jaar de Rotterdamse designprijs kreeg, is Forum dit jaar onderwerp van een tentoonstelling in de Amsterdamse Universiteitsbibliotheek. De titel is 'Forum als Ontwerppodium – De vormgeving van het architectuurtijdschrift Forum als route door het landschap van het Nederlandse grafisch ontwerpen van na 1945.' Zelden is een publicatie zo gehuldigd bijgezet.

De mUSEA-reis wordt nogmaals uitgesteld, nu naar april/mei 2003. Dat lijkt een gunstiger tijdstip en bovendien zullen er dan ook nog een paar musea in Dallas/Fort Worth bijgekomen zijn. De conclusie is dat er meer musea gebouwd worden dan dat er wolkenkrabbers tegen de grond gaan.

De twee buitenlandse excursies blijven binnen Europa en gaan allebei naar dubbelsteden die ook het oud en nieuw van hun regio vertegenwoordigen: Edinburgh en Glasgow in Schotland, Valencia en Alicante in westelijk Andalucia.

Plakkaat is halverwege vorig jaar definitief van A3 naar A4 formaat overgegaan en wint voortdurend aan leesbaarheid en overzichtelijkheid. Het blijkt een makkelijk medium te zijn om iedereen op de hoogte te houden van wat er staat te gebeuren en in woord en beeld verslag te doen aan de thuisblijvers over wat zij hebben gemist.

In januari verschijnt Forum voor het

eerst als jaarboek. Het heeft letterlijk de vorm van een agenda voor 2002, met daarin alle weekenden van het jaar. Tussendoor zijn daarin opgenomen de belevenissen van de redactie en een groep architecten, journalisten, fotografen, kunstenaars en vormgevers die vier weekenden op een weiland in Friesland met daar gedeponeerde afval bouwsels maakten.

De persoonlijke ervaringen van alle deelnemers zijn opgenomen in de vorm van dagboekantekeningen en samen met foto's van het project verwerkt tot een gemeenschappelijk patchwork. De redactie schrijft aan het eind van de inleiding: 'Forum Magazine schudt hiermee de beschouwende rol van zich af en is daarmee het eerste architectuurtijdschrift dat niet zozeer representeert, maar zijn eigen bouwsels voortbrengt.'

De reacties zijn op z'n zachtst gezegd gemengd. Van de 300 nog overgebleven abonnees buiten het Genootschap, zeggen er 100 hun abonnement op. De losse verkoop komt niet van de grond.

In de jaarvergadering kondigt voorzitter Hans van Heeswijk aan dat er een evaluatie over deze laatste uitgave gedaan zal worden samen met de redactieraad. Intussen is Aart Oxenaar vanuit het bestuur bezig om, in samenwerking met het bureau Must, een uitgave voor te bereiden voor 2003.

Een zekere hardnekkigheid bij het uitgeven van publicaties kan A et A niet ontzegd worden.

For
199
F
Dick
Jos
Heir
Trac
Jan
Mar
Fran
Fran
V
Bas
(Nrs
Step
F
Piet
Jan
Ben
Fran
Abv
Mos
Hans
T
Nr. 1
Nr. 2
Nr. 3
Nr. 4

1 Groepsfoto in Berlijn, mei 2000.

foto anoniem

2 Hans Kollhoff geeft een uitleg over zijn project aan de Potsdamer Platz in Berlijn, mei 2000.

foto Paulus van Vliet

3 Hans van Heeswijk, Rein Jansma en Ton van Namen op bliksembezoek in Hannover met op de achtergrond het Finse paviljoen.

foto Hans van Heeswijk

4 Bezoek aan de Phare de Cordouan (1790) in de monding van de Gironde, mei 2001.

foto Joost de Haan

5 Groepsfoto Bordeaux, mei 2001.

foto Zwarts & Jansma

6 Balletschool Dancebase van architect Malcolm Fraser in Edinburgh, mei 2002

foto Zwarts & Jansma

7 Rondleiding in het New Scottish Parliament Building van Enric Miralles, mei 2002

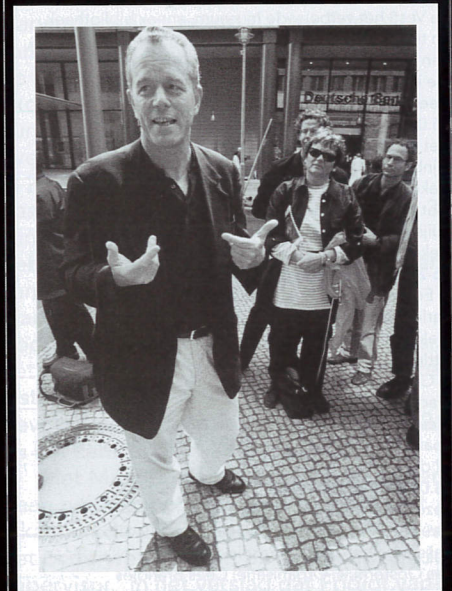
foto Zwarts & Jansma

8 Groepsfoto excursie Glasgow en Edinburgh, mei 2002.

foto Zwarts & Jansma

1

2

3

4

5

6

7

8

Bestuur

voorzitter: Hans van Heeswijk
vice-voorzitter: Cees Brandjes
secretaris: Friso Broeksma
penningmeester: Henk Döll
leden: Wijnand Looise, Aart Oxenaar (Forum),
Corien Sparnaay, Marja Straver

Leden

319 leden

2003

Excursies

25.01 Eindhoven

Nieuwjaarsbijeenkomst met Kennispoort van Koen van Velzen, Bouwkunde van Bert Dirrix, Cascade van Rudy Uytenga, de Witte Dame van Bert Dirrix en de uitbreiding van het van Abbemuseum van Abel Cahen en Maarten van Severen. Organisatie: Cees Brandjes en Rein van Wyllick. Ruim 100 deelnemers.

25.04 Amsterdam

Bezoek aan ING House van Meyer & van Schooten, interieur Trude Hooykaas en binnentuinen van Michael van Gessel. Organisatie: Wijnand Looise en Corien Sparnaay.

18.04-04.05 Verenigde Staten: mUseA 2003

Zes steden aan de Amerikaanse westkust en in Texas: in 17 dagen met 30 deelnemers langs 30 musea. Organisatie: Friso Broeksma en Madeleine Steigenga.

17.06 Rotterdam

Nieuwe metrostations van Zwarts & Jansma en Hans van Heeswijk. Bezoek aan de tentoonstelling 'Mobiliteitsethiek' in het kader van de Architectuurbiënnale in het NAi. Organisatie: Marja Straver.

06-09-06 Wenen & Graz

Bezoek aan nieuwe Oostenrijkse architectuur. Organisatie: Rainer Bullhorst en Corien Sparnaay.

14.06 Leiden

Jaarvergadering in het atrium van het stadhuis, ontwerp Trude Hooykaas. Rijksmuseum voor Volkenkunde, (Roy Lim) en voor Oudheden, (Greiner en van Goor). Organisatie: Friso Broeksma

20.06 Hilversum

Bezoek aan het vernieuwde Zonnestraal van Jan Duiker. Restauratie: Wessel de Jonge met Hubert Jan Henket. Organisatie: Nan Raap.

25-29.09 Helsinki & Tallinn

Bezoek aan Helsinki en de hoofdstad van Estland. Organisatie: Evy Augusteyn en Marja Straver.

04.10 Enschede

Bezoek aan het nieuwe stadshart met een toelichting van Kees Rijnbouts en een uitleg van Pi de Bruijn over de plannen voor het rampgebied Roombeek. Organisatie: Johan Schepers.

14.11 Breda

Bezoek aan het Chasséterrein. Inleiding van Hans Thoolen, projectleider van de gemeente Breda. Parkeergarage van OMA, woontorens van Xaveer de Geyter, poppodium Mezz van Erick van Egeraat en stadswoningen van Erna van Sambeek en René van Veen, die ook de excursie organiseerde.

Publicaties

Forum

Op 30 oktober presenteert Aart Oxenaar het jaarboek 2003 'Euroscapes', een uitgave van Must en A et A.

Plakkaat

Plakkaat verschijnt dit jaar zes maal.

Voor het eerst na de oorlog stijgt het ledental van A et A boven de 300. Voordien, toen er nog een onderscheid bestond tussen 'gewone leden' en 'buitenleden' was dat aantal, beide categorieën bij elkaar opgeteld, ook wel eens gehaald, maar – voor zover daar gegevens over zijn – na 1945 niet meer.

Ook op reisgebied gaat het vooruit. In 1996 was voor het laatste de voorgenomen formule gerealiseerd om per jaar één excursie binnen Europa en één daarbuiten te organiseren en tussen door Nederland te bereizen. Dat bleek vijf jaar lang iets te ambitieus, maar in 2001 zou het weer gaan gebeuren, was de verwachting. Tot 11 september alles anders maakte. Dit jaar lukt het.

De groep die op 18 april vanaf Schiphol naar Seattle vertrekt voor de langverwachte mUseA-reis is het meest diverse gezelschap dat ooit met A et A op stap ging. De twintig architecten zijn in het gezelschap van dertig nog wel in de meerderheid, maar verder heeft deze reis ook kunsthistorici en museummensen aangetrokken en zelfs een econoom, Frits Kupers, al jarenlang lid van A et A, maar nog nooit in een kascommissie gezeten. Hij wordt tijdens de excursie tot architect honoris causa benoemd.

Het is een straf programma: in twee weken zullen ruim dertig musea bezocht worden. De eerste week is gewijd aan de Westkust van noord naar zuid: van Seattle via San Francisco naar Los Angeles. Het scharnierpunt van de reis is Marfa in Texas, waar in de nederzetting van Donald Judd kunst en architectuur op het hoogste niveau samenkomen. Tot slot gaat het via Dallas/Fort Worth op Houston aan. De reis wordt daar afgesloten met een bezoek aan het Live Oak Friends Meeting House, waar de Quaker gemeenschap James Turrell een opdracht gaf voor een kunstwerk. Dat werd 'Skyspace', een afsluitbare opening in het dak die een uur rond zonsondergang de blik naar boven trekt. Een van de eerste tentoonstellingen op deze reis was 'Knowing Light', een overzicht van het werk van Turrell in Henry Art Gallery in Seattle. Daarmee is de cirkel rond.

In het najaar vormt het bezoek aan Helsinki met een oversteek naar Tallinn de Europese tegenhanger van de Amerikaanse reis. Tien jaar terug bezocht A et A Helsinki in combinatie met (toen nog) Leningrad. Ook nu is er weer een aantal deelnemers van tien jaar terug bij die wel eens willen weten wat er in de tussentijd is gebeurd. Dat blijkt tegen te vallen. De wet van de remmende voorsprong is intussen in-getreden. Ooit, rond 1900, was Finland een lichtend voorbeeld voor ontwerpers en kunstenaars, onder begeleiding van de muziek van Sibelius, hoe de wereld viel te veranderen. Daarmee werd

het land van Russisch tot Scandinavisch. Dat ging in de twintigste eeuw door, van Alvar Aalto tot Marimekko. Het bezoek aan Helsinki maakt duidelijk dat het in Finland is af-gelopen, de overtocht naar Tallinn toont aan dat het daar allemaal nog moet beginnen.

De zeven binnenlandse excursies zijn mooi over het land gespreid met drie bezoeken buiten de Randstad en van de vier die daar binnen vallen, maar één in Amsterdam.

Het Forum-jaarboek 'Euroscapes' van Must is een verkenning van het Europese landschap van de eenentwintigste eeuw. De inleiding van Robert Broesi introduceert het fenomeen Euroscapes dat door de redactie, aangevuld met gastschrijvers in vijf daarop volgende teksten wordt uitgewerkt. 'Het nationale cultuurmuseum in beweging' verkent de mogelijke nieuwe rol van de nationale musea in het Europa zonder staatsgrenzen. 'Ethnoscapescapes' gaat in op de vraag welke betekenis het nieuwe Europa heeft voor immigranten en de wijken waarin zij wonen. 'Together' gaat over nieuwe kolonies in Europa, 'Borderscapes' beschrijft de invloed van landsgrenzen op de Europese ruimtelijke ordening en 'Funscape' tot slot biedt een blik op het Europese vrijetijdslandchap.

A et A levert het startbudget, de Amsterdamse Academie van Bouwkunst ondersteunt het onderzoek en het Stimuleringsfonds subsidieert de publicatie. Eind oktober presenteert Aart Oxenaar het boek in het recent geopende ARCAM-paviljoen in Amsterdam.

Bestuur

voorzitter: Hans van Heeswijk
vice-voorzitter: Cees Brandjes
secretaris: Friso Broeksma
penningmeester: Joris Deur
leden: Henk Döll, Wijnand Looise, Corien Sparnaay, Marja Straver

Leden

317 leden

2004

Excursies

30.12.2003-19.01.2004 Zuid India

Rondreis door Zuid India langs Goa, Bangalore, Cochin, Kovalam/Kumarakom, Madurai, Madras, Mahabalipuram, Pondicherry en Auroville. Organisatie: Subash Taneja, Corien Sparnaay en Rugier Timmer. Aantal deelnemers: 29.

24.01 Almere

Nieuwjaarsbijeenkomst met een inleiding van Kees Rijnbouts over het Stadshart Almere. Toelichtingen van Cor van der Vaarst (Almere), Floris van Alkemade (OMA) en Mariet Schoenmakers. Rondwandeling en aansluitend discussie onder leiding van Cees Brandjes die met Cor van der Vaarst organiseerde.

20.02 Ypenburg

Excursie in het kader van de serie 'Vinex revisited'. Toelichting van Wolter van Proosdij. Organisatie: Lodewijk Baljon en Cees Brandjes.

19.03 IJburg

Excursie in het kader van de serie 'Vinex revisited', aansluitend op de laatste 'Dag van IJburg', georganiseerd door ARCAM. Organisatie: Lodewijk Baljon en Cees Brandjes.

23.04 Floriande/Vijfhuizen

Excursie in het kader van 'Vinex Revisited'. Toelichtingen van Liesbeth van der Pol, Fred Kaay, stadsarchitect van de gemeente Haarlemmermeer en Ronald Bron van bureau Alle Hosper. Organisatie: Lodewijk Baljon en Cees Brandjes.

20.05 Leidsche Rijn

Excursie in het kader van 'Vinex Revisited'. Inleiding van Peter Vermeulen, voorzitter van het kwaliteitsteam en Jan Koning, secretaris in het informatiecentrum. Daarna rondrit met toelichting. Organisatie: Cees Brandjes.

19.06 Helmond

Jaarvergadering in het informatiecentrum Brandevoort en tevens laatste excursie in het kader van 'Vinex revisited'. Organisatie: Cees Brandjes en Hans van Heeswijk.

30.09-03.10 Oost en West Duitsland

Bezoeken aan Potbus en Binz. Bezoek aan PRORA, het gigantische vakantiecomplex van het Derde Rijk en Hamburg om de recente ontwikkelingen te zien. Organisatie: Ton van Namen, Hans van Olphen, Marlies Rohmer en Ellen Siebert.

22.10 Hilversum

Bezoek aan het Commissariaat van de Media van Koen van Velzen, woningbouw van Bart Duvekot en het hoofdkantoor van Johan Matser Project-ontwikkeling van H.P. Berlage, ondergronds uitgebreid door Jo Crepain. Toelichting van Joep Padberg. Organisatie: Cees Brandjes en Bart Duvekot.

Publicaties

Plakkaat

Plakkaat verschijnt dit jaar zeven maal.

Kees Rijnbouts houdt in 2004 zijn derde stadsharttoelichting in drie jaar. Na Amstelveen in 2002 en Enschede in 2003 is nu Almere aan de beurt. Opnieuw slaagt de combinatie van excursie en debat. De drie hoofdrolspelers, Cor van der Vaarst namens de gemeente, Floris van Alkemade van OMA en Mariet Schoenmakers van de ontwikkelaar houden niet alleen een inleiding maar komen ook goed uit de verf bij het debat, dit keer onder leiding van Cees Brandjes die samen met Cor van der Vaarst de nieuwjaarsbijeenkomst organiseerde.

Ook dit jaar is er weer een Europese excursie en een wereldreis. De reis naar Zuid-India onder leiding van Subash Taneja, bijgestaan door Corien Sparnaay en Rugier Timmer, is het vervolg op de tien jaar eerder gehouden reis naar Noord- en Midden-India. Acht van de dertig deelnemers gaan voor de tweede keer mee. Een waardevolle aanvulling op het reisprogramma is het idee van Subash om de deelnemers te vragen onderweg een onderwerp van hun keuze in een spreekbeurt aan de groep te presenteren.

Wat degenen die beide reizen hebben meegemaakt vooral opvalt is het enorme verschil in architectuur tussen Noord en Zuid, met name onder invloeden van buitenaf. Door de eeuwen heen waren dat in het Noorden de Moguls met hun forten, paleizen, moskeeën en mausolea, waardoor het icoon van Indiase architectuur de Taj Mahal kon worden. In het Zuiden was de wisselwerking met de buitenwereld vooral geconcentreerd in de kustgebieden, Europees van aard en gericht op handel. Dat uit zich niet alleen in de architectuur, ook in welvaart verschillen Noord en Zuid van elkaar, een onderscheid dat de afgelopen tien jaar alleen maar zal zijn uitgegroot.

De reis naar Noord-Duitsland heeft als motto: 'Im Osten nichts Neues, im Westen das Beste'. De excursie richt zich op twee aspecten van het nog immer verdeelde Duitsland: het schiereiland Rügen aan de Oostzee in het Oosten en de Hanzestad Hamburg aan de Elbe in het Westen.

De reisleiding waarschuwt van te voren, in de traditie van A et A: 'In het Oosten is geen actuele architectuur te bewonderen, hooguit in de vorm van restauraties. Daar staat tegenover dat de stedenbouwkundige thematiek van de kuststreek dit volop compenseert. Hamburg vertegenwoordigt het vrije westen met moderne architectuur. Door concentratie van de excursie tot deze twee karakteristieke plekken zal men zich bewust worden van het nog immer bestaande contrast tussen Oost en West.'

De vier binnenlandse excursies tussen de nieuwjaarsbijeenkomst en de jaarvergadering in de Helmondse wijk

Brandevoort hebben als thema 'Vinex revisited'. Lodewijk Baljon en Cees Brandjes zijn de organisatoren. De beoogde afronding van de serie met een debat na afloop van de jaarvergadering in Brandevoort bij Helmond komt niet echt van de grond vanwege de verbijstering die zich van sommige A et A-leden heeft meester gemaakt door de confrontatie met het werk van Rob Krier in werkelijkheid en het wegblijven van een aantal anderen alleen al bij het zien van de uitnodiging in Plakkaat van juni.

Daarin is sprake van een 'Brabants classicisme' dat een 'historische, bijna notabele sfeer' oproept, afgewisseld met een meer koloniale uitstraling of, voor wie dat wil, een meer landelijke ambiance, geïnspireerd door de Brabantse langgevelboerderijen. Deze informatie is allemaal heel modern van de Helmondse website te downloaden.

Toch lijkt het zin te hebben om de binnenlandse excursies jaarlijks van een thema te voorzien, zoals in 2004 'Vinex revisited'. Daarmee kan de actualiteit van het bouwen een structuur krijgen die niet enkel afhankelijk is van wat net is opgeleverd en nog niet de tijdschriften heeft gehaald.

Om tot een echte vergelijking en een daarop gebaseerd debat te komen is echter noodzakelijk dat er een soort kritische massa ontstaat van mensen die met voldoende uitstapjes mee zijn geweest om daar met kennis van zaken aan deel te nemen. Dat lukt zelden.

Aan één lid van A et A zal dat niet liggen. Fridjof van den Berg is er bijna altijd bij en doet verslag in Plakkaat. Waarvan akte.

1 Groepsfoto mUSeA-reis april-mei 2003.

foto Zwarts & Jansma

2 Olympisch Stadion (1938) in Helsinki, september 2003

foto Zwarts & Jansma

3 Hanneke Timmer vertelt over de Mahabharata in de tempel van Kandhipuram, Zuid-India, januari 2004.

foto Hans van Olphen

4 Paulus van Vliet wordt gezegend door een olifant in de tempel van Madurai, Zuid-India, januari 2004.

foto Paulus van Vliet

5 Muzikanten in de Coconut Lagoon in Kumarakom, Zuid-India, januari 2004.

schets van Emile Quanjel

6 Tempelcomplex aan het strand van Mahabalipuram, Zuid-India, januari 2004

schets van Emile Quanjel

7 Groepsfoto aan het zwembad in het woonhuis van architect Marcos Acabaya. Brazilië, mei 2005

foto Hans van Heeswijk

1

2

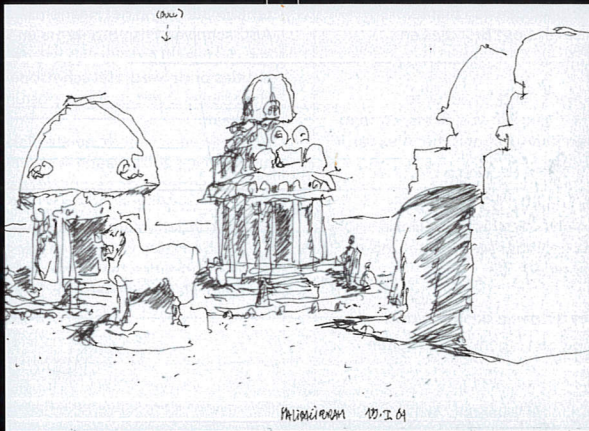
3

4

5

6

7

Bestuur

voorzitter: Cees Brandjes
vice-voorzitter: Henk Döll
secretaris: Friso Broeksma
penningmeester: Joris Deur
leden: Dolf Dobbelaar, Arjan Hebly, Corien Sparnaay,
Marja Straver

Leden

331 leden

2005

Excursies

22.01 Utrecht

Nieuwjaarsbijeenkomst in de nieuwe bibliotheek van Wiel Arets. Toelichting op de lustrumplannen door Hans van Heeswijk en Wijnand Looise. Toelichting en rondleiding over de Uithof door Aryan Sikkema langs studentenhuisvesting van Rudy Uytenga en kinderdagverblijf 'De Kikker' van Simone Drost en Evelien van Veen. Organisatie: Cees Brandjes. Opkomst: 120 leden.

11.03 Arnhem

In het kader van het lustrumthema 'In de luwte' een bezoek aan Arnhem en omstreken. Dertig deelnemers verzamelen zich in 15 auto's bij de afslag 18 van de A12 om werk van Otto van Dijk in Heteren te zien. In Arnhem staan op het programma de orthodontistenpraktijk van De Looi en Jacobs, de faculteit voor Dans & Theater van Hubert Jan Henket en de woonwijk Monnikenhuisen van diverse architecten. De dag eindigt in het Posbank-paviljoen van Bjarne Mastenbroek. Organisatie: Cees Brandjes en Marianne Loof.

09.04 Groningen

Excursie naar Noord-Nederland 'In de luwte'. Werk van John Hejduk, Onix, Aat Vos, Skets, Zondag architecten en Claus en Kaan. Organisatie: Alex van de Beld en Cees Brandjes

27.04-16.05 Brazilië

Bezoek aan Sao Paulo, Brasilia, Belo Horizonte, Manaus en Rio de Janeiro. Organisatie: Heloisa Castelo Branco, Juliëtte van der Meyden en Corien Sparnaay. Aantal deelnemers: 35.

Vanaf 1 juni, na het ter perse gaan van dit Appendix staan nog de volgende activiteiten te gebeuren

04.06 Jaarvergadering in de Sociëteit 'Arti et Amicitiae' in Amsterdam

Het Genootschap ontstond 150 jaar geleden in de bouwkeet van deze Sociëteit. Het is dus niet meer dan passend om in dit lustrumjaar daar de jaarvergadering te houden. Daarna is er een rondleiding door het uitgesloopte Rijksmuseum.

Organisatie: Cees Brandjes en Friso Broeksma.

03.09 Zeeland 'In de luwte'

Organisatie: Cees Brandjes en Don Monfils.

08.10 Amsterdam 'In de luwte'

Organisatie: Cees Brandjes en Arnoud Gelauff.

Lustrum

19.06 Architectuur + Auto

In het kader van de gedeelde passies voor architectuur en auto's vindt bij de Van Nelle Ontwerpfabriek een programma plaats gebaseerd op de paradox: 'de auto - statussymbool versus obstakel', ofwel: 'glanzend blik in volgeparkeerde straten', waarmee de beide kanten van het fenomeen auto worden belicht. Organisatie: Gerard Comello.

04.09 IndiA+ABC

In het Haarlemse architectuurcentrum is van 4 september tot 17 oktober een tentoonstelling te zien die in beeld, geluid en geur een impressie geeft van de twee India-reizen in 1994 en 2004, aangevuld met een geschreven verslag van Friso Broeksma en Wessel Reinink. Organisatie: Friso Broeksma, Emile Quanjel, Ellen Siebert en Subash Taneja.

17.09 Lustrumfeest in het Muziekgebouw aan het IJ in Amsterdam

Middagprogramma met rondleidingen door het nieuwe gebouw van 3xNielsen en rondvaarten er omheen. Daarna buffet en muzikaal slotfeest tot middernacht. Organisatie: Joost de Haan en Joke Vos.

17.09 Architectuur + Muziek

Componist Hans Asselbergs en A et A-musici hebben hard gewerkt aan een speciaal voor het jubileum gecomponeerd muziekstuk. De oorspronkelijke gedachte was om dat met normale muziek-instrumenten en een heistelling uit te voeren in een bouwput, maar nu is de première op het lustrumfeest in het Muziekgebouw. De verleiding om te kunnen zeggen dat je daar ooit mocht optreden, was kennelijk onweerstaanbaar. Organisatie: Hans Asselbergs, Maarten Kloos, Niek van Vugt.

oktober Architectuur + Gastronomie

Veel architectenbureaus zijn georganiseerd als een toprestaurant, met een chef-kok als inspirerend middelpunt, gedreven door passie, omgeven door vakmensen die de productie verzorgen en die vervolgens uitserveren. Gezamenlijk zal er een viergangen-menu worden bereid om dat daarna met z'n allen op te eten. Organisatie: Joep Habets en Niek van Vugt.

Publicaties

Appendix A et A 1991-2005

Ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van A et A verschijnt dit Appendix ter aanvulling van het gedenkboek dat in 1992 het licht zag en de geschiedenis van het Genootschap in de periode 1855-1990 beschreef.

Architect/Architects

Madeleine Steigenga (tekst) en Francisca Benthem (beeldredactie) maken het jubileumboek dat wordt uitgegeven door Architectura & Natura. De publicatie geeft een beschrijving van de architect en de architectuurleefhebber, wie dat eigenlijk zijn, wat hen drijft en hoe zij de toekomst zien.

IndiA+A9404

Aan de twee India-reizen van A et A hebben in totaal 48 leden deelgenomen, waarvan er twaalf op beide excursies zijn meegeweest. Als aanvulling op de tentoonstelling in het Haarlemse architectuurcentrum ABC schrijven Friso Broeksma en Wessel Reinink (twee van die twaalf) een verslag aan de hand van hun notities onderweg. Het schetsboek van Tjakko Hazewinkel levert daar een postume bijdrage aan.

Plakkaat

In januari verschijnt de eerste Plakkaat van het jubileumjaar 2005, waarin A et A zijn 150-jarig bestaan viert. Daarmee is dit tevens de laatste papieren Plakkaat. Vanaf dit moment gaat Plakkaat per e-mail naar alle leden waarvan een e-mailadres bekend is of die hebben laten weten toch per gewone post op de hoogte gehouden te willen worden. Redactie: Gerard Comello, Hans van Heeswijk, Monique Kuijpers.

Nieuwe voorzitter Cees Brandjes.

foto Cees Brandjes

Colofon

De uitgave geschiedde in eigen beheer van het Genootschap Architectura et Amicitia, daarin gesteund door een legaat van architect Arno Nicolai.

Research en tekst

Friso Broeksma

Archiefmateriaal

Friso Broeksma
Gerard Comello
Joost de Haan
Auke Mulder
Ton van Namen
Madeleine Steigenga
Zwarts & Jansma

Tekstadviezen

Gerard Comello
Joost de Haan
Wijnand Looise
Tracy Metz
Jeroen Schilt
Paulus van Vliet
Hester Wolters

Gesprekspartners

Evy Augusteijn
Pieter Bakker
Jos van Eldonk

Beeldmateriaal

Afzonderlijk vermeld bij de afbeeldingen

Vormgeving

Beukers Scholma, Haarlem

Lithografie en druk

Kwak & van Daalen & Runday, Zaandam

De auteur is iedereen die hierboven genoemd is en ook die hij vergeten mocht zijn, dank verschuldigd voor de ruimhartige en kritische hulp bij de totstandkoming van deze uitgave. Voor tekortkomingen die desondanks nog overgebleven mochten zijn, draagt hij de volle verantwoordelijkheid.

Forum jaargang XXXV
1991

Redactie

Dick Apon (hoofdredacteur)
Jos van Eldonk (eindredacteur)
Hein van Haaren
Tracy Metz
Jan Dirk Peereboom Voller
Mariëtte van Stralen (Nr. 4)
Francis Strauven (Nr. 1)
Frank Wintermans

Vormgeving

Basic Design Hard Werken, Titus Vegter HPU
(Nrs. 1&2)
Stephan Saaltink, T&OSM R'dam (Nrs. 3&4)

Redactieraad

Pieter Bakker
Jan Lodeizen
Ben Loerakker
Frans Spruijt
Ab van IJperen
Moshé Zwarts
Hans Tupker

Thema's

Nr. 1 Dirk Roosenburg
Nr. 2 Periferie van de stad
Nr. 3 Gunnar Daan
Nr. 4 Pieter Struycken

Forum 1991, 35/1

Forum jaargang XXXVI
1992-1993

Redactie

Dick Apon (hoofdredacteur)
Jos van Eldonk (eindredacteur)
Hein van Haaren
Tracy Metz
Jan Dirk Peereboom Voller
Mariëtte van Stralen
Frank Wintermans

Vormgeving

Els Kerremans, T&OSM R'dam

redactieraad

Pieter Bakker
Jan Lodeizen
Ben Loerakker
Frans Spruijt
Ab van IJperen
Moshé Zwarts
Hans Tupker

Thema's

Nr. 1 Raoul Bunschoten
Nr. 2 Frans van Gool
Nr. 3/4 Jan Frederik Staal

Forum jaargang XXXVII
1994/1995

Redactie

Dick Apon (hoofdredacteur)
Jos van Eldonk (eindredacteur)
Hein van Haaren
Tracy Metz
Jan Dirk Peereboom Voller
Mariëtte van Stralen
Frank Wintermans

Vormgeving

Els Kerremans, T&OSM R'dam

Redactieraad

Pieter Bakker
Jan Lodeizen
Ben Loerakker
Frans Spruijt
Ab van IJperen
Moshé Zwarts
Hans Tupker

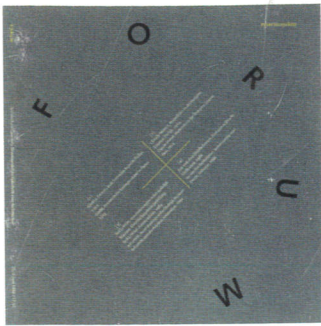
Thema's

Nr. 1 Het Hollandse landschap als kunstwerk
Nr. 2 Bert Dirrix & Rein van Wylick
Nr. 3/4 Hendricus Theodorus Wijdeveld

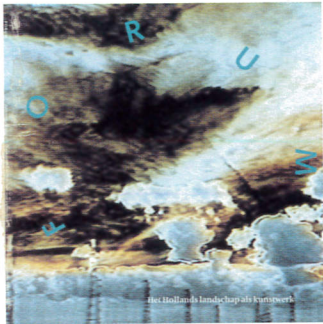
ISBN 90-76863-24-5

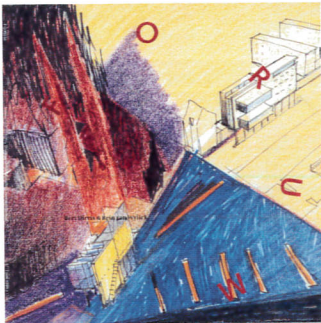
9 789076 863245 >

Forum 1992, 35/4

Forum 1993, 37/1

Forum 1994, 37/2

Genootschap Architectura et Amicitia 1855-2005

Forum jaargang XXXVIII
1995-1997

Redactie

Roelof Mulder (hoofdredacteur en vormgeving)
Winy Maas
Lars Spuybroek
Jurjen Zeinstra
Esther Agricola (vanaf Nr. 3)
met (voor Nr. 1):
Jos van Eldonk
Bart Lootsma
Mariëtte van Stralen
Cassandra Wilkins

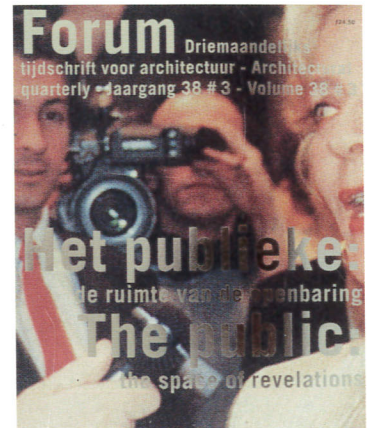
Thema's

Nr. 1/2 Comfort
Nr. 3 Het Publieke
Nr. 4 Massa

forum Driemaandelijkse tijdschrift voor architectuur comfort

Forum 1995, 38/1/2

Forum 1995, 38/3

Forum 1997, 38/4

Forum jaargang XXXIX
1998-1999

Redactie

Herman Verkerk (hoofdredacteur)
Tony Goossens
Dick van Gameren
Hester Wolters
Bart Goldhoorn
Jop van Bennekom (art direction en ontwerp)
Erik Wong (Art direction en ontwerp)
Riane Makkink
Tamira Tumrners
Joke Robaard

Redactieraad

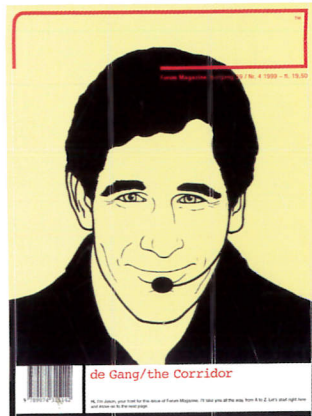
Gerard Comello
Bernard Hulsman
Wessel Reinink
Madeleine Steigenga
Fokko Tamminga
Hans Tupker

Thema's

Nr. 1 Over het Hek
Nr. 2 Om de Haard
Nr. 3 Berging
Nr. 4 de Gang

Forum 1998, 39/1

Forum 1999, 39/4

Forum jaargang XXXX
jaarboek 2002

Redactie

Jop van Bennekom (vormgeving)
Rianne Makkink
Julia van Mourik
Herman Verkerk (hoofdredacteur)
Hester Wolters

Redactieraad

Gerard Comello
Bernard Hulsman
Wessel Reinink
Madeleine Steigenga
Fokko Tamminga
Hans Tupker

Thema

Weekend, kroniek van een weiland in drie seizoenen

Forum jaargang XXXXI
jaarboek 2003

Redactie

Robert Broesi
Pieter Jannink
Ivan Nio
Wouter Veldhuis
Arthur Wortmann (eindredactie)

Vormgeving

René Put

Redactieraad

Bernard Colenbrander
Zef Hemel
Aart Oxenaar
Harm Tilman

Thema

Euroscapes, een verkenning van het Europese
landschap van de eenentwintigste eeuw

